

تأثيرات اصلاحات سكتور آب بالای توليدات و بهره وری زراعتی در افغانستان

اتل احمدزی
با مجيب احمد عزيزی و خالد بهزاد

سرطان ۱۳۹۶

۱۵ سال
تحقیق با کیفیت

واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان
و وزارت اقتصاد همکاری و پیشرفت فدرال آلمان
نشریه تحقیقاتی

تأثیرات اصلاحات سکتور آب بالای تولیدات و بهره وری زراعتی در افغانستان

اتل احمدزی
با مجیب احمد عزیزی و خالد بهزاد

سرطان ۱۳۹۶

این تحقیق توسط وزارت اقتصاد همکاری و پیشرفت فدرال آلمان
تمویل مالی گردیده است

نظریاتی که در این مقاله ابراز گردیده مربوط به نویسنده می باشد و منعکس کننده نظریات واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان نیست.

شماره استاندارد بین المللی کتاب (ISBN)

۹۷۸-۹۹۳۶-۶۲۸-۹۴-۶

کد نشریه:

D1۷۱۹

مترجم:

خالد خسرو

©۱۳۹۶ واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان

این نشریه میتواند فقط برای اهداف غیر تجارتي و در صورت یادآوری نویسنده و منبع نقل قول، استناد و یا تکثیر گردد. نظریات ذکر شده در این نشریه مربوط به نویسنده میشود و انعکاس دهنده نظریات و وزارت اقتصاد همکاری و پیشرفت فدرال آلمان و AREU نمیشد. تمام حقوق ناشر محفوظ است. هرگاه این نشریه چاپ مجدد، ذخیره و یا بصورت برقی به دسترس گذاشته میشود، باید خط ارتباطی به سایت انترنتی www.areu.org.af (AREU) در آن چاپ و یا روی صفحه انترنتی گذاشته شود. برای هر گونه استفاده که در فوق مشخص نگردیده است، باید اجازه قبلی بصورت تحریری از شرکت ناشر، واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان با ارسال ایمیل به areu@areu.org.af یا با تماس گرفتن با ۱۵ ۳۴ ۲۲۱ ۲۰ (۰) ۹۳+ اخذ گردد.

در مورد نویسنده

اتل احمدزی کاندید دوکتورا در بخش روابط بین المللی پوهنتون رانگزر در ایالات متحده می باشد. محور تحقیقات وی را مسایل مربوط به امنیت آب و آب بیرون مرزی تشکیل میدهد. وی دارای تجربه دست اول تحقیق در زمینه های چون محیط انکشاف یافته و محیط نا امن می باشد. احمد زی در بخش امنیت بشری، انکشاف و اصول تحقیق در سیتون هال و پوهنتون رانگزر تدریس می نماید. وی به چندین زبان منجمله انگلیسی، فارسی، اردو، پشتو روان صحبت میکند و با زبانهای عربی و نیپالی نیز آشنایی دارد.

همکاران

مجیب احمد عزیزی معاون ارشد تحقیق در واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان می باشد. پیش از این وی با اداره آغاخان در بغلان منحیث بسیج کننده اجتماعی برای پروژه اداره جمعی سیستم آبیاری از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۹ ایفای وظیفه می نمود. وی بین سالهای ۲۰۰۹ و ۲۰۱۱ به سمت معاون ریاست پروگرام میرسی در کاپیسا کار می کرد. وی دارای مدرک لسانس در رشته ادبیات انگلیسی از پوهنتون بغلان می باشد. عزیزی عضوی شبکه اداره منابع طبیعی محیطی و شبکه آغاز نوین می باشد. وی در نوشتن چندین نشریه در مورد اداره منابع آب در افغانستان سهم داشته است.

خالد بهزاد معاون پروژه و تحقیق در واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان می باشد. قبلاً وی در زمینه تحقیق روی اداره آب بیرون مرزی، جنسیت، اراییه خدمات (صحت و تعلیم)، مهاجرت اطفال بی سرپرست با اداره آغاخان در بغلان کار می نمود. همچنان وی منحیث معلم در مکاتب خصوصی نیز کار نموده است. وی دارای مدرک لسانس در ادبیات انگلیسی از پوهنتون تعلیم و تربیه کابل می باشد. بهزاد عضوی شبکه اداره منابع طبیعی محیطی نیز می باشد.

در باره واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان

واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان، مؤسسه مستقل تحقیقی مستقر در شهر کابل است که هدف آن انجام و عرضه تحقیقات باکیفیت مرتبط با پالیسی و انتشار نتایج حاصله آنها جهت آگاهی دهی و تأثیرگذاری بر پالیسی ها و رویه ها و تقویت فرهنگ تحقیق و مطالعه می باشد. واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان با پالیسی سازان، جامعه مدنی، محققان و دانشجویان به منظور تحقق این هدف ارتباط برقرار می نماید تا استفاده از تحقیق و کتابخانه این واحد را ترویج دهد، ظرفیت تحقیقی خویش را تقویت بخشد و فرصت ها را برای بازتاب اندیشه ها، مناظره ها و مباحث علمی مساعد سازد.

واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان در سال ۲۰۰۲ با همکاری مؤسسات امدادی فعال در افغانستان به وجود آمد و دارای هیأت مدیره ای است متشکل از نمایندگان ادارات تمویل کننده، ملل متحد و دیگر سازمان های چندجانبه و مؤسسات غیرحکومتی.

پروژه های مشخص در سال ۲۰۱۷ توسط اتحادیه اروپا (EU)، انستیتوت صلح ایالات متحده امریکا USIP، CAREC، SDC/IDS، ODI، EUNP PACK، SLRC، SDPI، SAARC، SIDA، SROL، وزارت همکاری اقتصادی و انکشافی آلمان فدرال (BMZ) و (GIZ) و پروموندو- ایالات متحده تمویل میگردد.

فهرست مطالب

۱	خلاصه تحقیق	۱
۳	مقدمه	۱
۶	روش شناسی	۲
۷	یافته ها	۳
۱۶	نتیجه گیری و توصیه ها	۴
	منابع	۱۸

مخففات

شورای انکشافی محل	CDC
سازمان غذایی جهانی	FAO
بحث های گروهی متمرکز	FGD
تولید ناخالص داخلی	GDP
حکومت افغانستان	GoA
انجمن آبیاری	IA
مصاحبه مفصل یا عمقی	IDI
برنامه احیا و انکشاف آبیاری	IRDP
مدیریت همه جانبه منابع آب	IWRM
پوهنتون کابل	KU
وزارت زراعت، آبیاری و مالداري	MAIL
وزارت انرژی و آب	MEW
وزارت معادن و پترولیم	MoMP
وزارت صحت عامه	MoPH
وزارت احیا و انکشاف دهات	MRRD
وزارت انکشاف شهری و خانه سازی	MUDH
اداره هملی حفاظت از محیط زیست	NEPA
برنامه - حوزه دریای پنج آمو	PARBP
اداره - حوزه ه دریایی	RBA
شورای حوزه - دریایی	RBC
شورای عالی مدیریت امور آب	SCWAM
بانک جهانی	WB
انجمن استفاده کننده گان آب	WUA

خلاصه تحقیق

مقدمه

افغانستان در سال ۲۰۰۹ میلادی قانون آب را بر اساس اصول مدیریت همه جانبه منابع آب (IWRM) مرعی الاجرا ساخت و هدف آن تبدیل زراعت به محرکه - فعال اقتصاد کشور بود. هرچند این سکتور ظرفیت های بالقوه برای کمک به توسعه پایدار کشور را دارد، اما پویایی آن به شدت وابسته به موثریت و کفایت شبکه های آبیاری بوده که ۹۵ درصد منابع آب - کشور را احتوا می نماید.

با معرفی اصلاحات مذکور توسط قانون آب، چارچوب های نهادی و میکانیزم های کاری جدید مبتنی بر اصول مدیریت همه جانبه منابع آب در سطوح مرکزی، حوزه دریایی و حوضه فرعی دریایی شکل گرفت. اصلاحات تمرکز بالای باز سازی مدیریت آب بر اساس حوزه دریایی و حوزه فرعی دریایی می نماید. در این تحقیق تأثیرات اصلاحات نامبرده بالای بهره‌وری اقتصادی بررسی گردیده است.

روش شناسی

این تحقیق، مطالعه کیفی توصیفی به هدف درک عمیق از تأثیرات اصلاحات در سکتور آب بالای بهره وری اقتصادی است. از مصاحبه های مفصل عمقی و بحث های گروهی به عنوان روش های جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. این تحقیق برای مطالعه پنج حوزه دریایی طراحی شده بود؛ با این حال، حوزه دریایی هلمند به دلیل عدم اجرای اصلاحات سکتور آب در آنجا، از این تحقیق به کنار مانده شد. این مطالعه بالای حوزه های دریاهایی هریرود مرغاب، کابل، شمال و پنج آمو صورت گرفت. برعلاوه، مصاحبه های مفصل عمقی با نماینده گان وزارت ها و نهاد های ملی مربوطه انجام یافت.

یافته ها

اجندای اصلاحات در سکتور آب به عنوان یک روند کلی و یکپارچه در یک محدوده کوچک درحوزه های دریایی مختلف تطبیق گردیده است. بخش های محدود این اجندا، مانند ایجاد سازمان های محلی، تحقق پیدا کرده است که البته این کار با آهستگی و با توجه به مساعد بودن یا نبودن منابع مالی و شرایط امنیتی صورت گرفته است. برعلاوه، فقدان اراده سیاسی به تضعیف اجندای مذکور یاری رسانده است.

تطبیق اجندای اصلاحات شامل اقدامات هماهنگ و یکپارچه نبود. فعالیت های وزارت های مربوطه کاملا به هم ریخته بوده و عدم هماهنگی در تمام بخش های اصلاحات، از انتخاب پالیسیها، الی تصمیم گیری، طراحی پروژه/برنامه، و تطبیق برنامه، و شریک سازی اطلاعات موجود میباشد. تقلا بر سلطه داشتن بر سکتور آب، رقابت برسر دسترسی به تمویل کننده گان و منابع مالی و سیاست های بهره‌گیری از بودجه/ مصارف از جمله دلایل فقدان انسجام در سطح وزارت‌های مربوطه می باشد.

همکاری میان سازمان های تازه تاسیس محلی، به شمول انجمن های آبیاری (IAS)، انجمن های استفاده کننده گان آب (WUAs)، ادارات حوزه دریایی (RBAs) و سایرین، در سطح افقی قویتر از سطح عمودی بود. همکاری ها و تماس های قوی میان انجمن های آبیاری و استفاده کننده گان آب وجود داشت در حالیکه به لحاظ عمودی میان انجمن های نامبرده و ادارات حوزه دریایی و دیگر سازمان های بزرگ ذیدخل ضعیف بود. همکاری افقی چه به صورت درون سازمانی و چه میان سازمانی وجود داشت. آجندای اصلاحات در کاهش منازعات و اختلافات برسر آب در درون و یا در میان اجتماعات موثر واقع شده است. انجمن های آبیاری و انجمن های استفاده کننده گان آب ساختارهای کارآمدی در حل اختلافات برسر آب بوده اند. در واقعیت امر، ساختارها و ابزارهای قابل دسترسی محلی برای حل اختلافات، نقش سرپرستی و نظارتی انجمن های آبیاری و میکانیزم های اجراکننده ای تصامیم، سه عوامل اصلی موثریت آجندای اصلاحات در رفع منازعات بوده است.

تطبیق اصلاحات بهره‌وری زراعتی در سطح محلی را بهبود بخشیده و از سوی استفاده کننده گان آب، به شمول دهقانان، خیلی مورد استقبال قرار گرفته است. بهبود بهره‌وری زراعتی نتیجه - زیرساخت های بهتر، به شمول هموار سازی لایه کشی (lining) و نصب دروازه های گیرنده آب (سریند) (gated offtakes) در کانال ها و یا جلوگیری و حل منازعات بوده است. زیرساخت‌های بهتر میزان جریان آب در کانالها را از طریق کاهش ضایعات آب، کم ساختن دزدی آب، و نهادینه کردن تقسیم موثر آب بالا برده است. با این حال، افزایش بازدهی اقتصادی منجر به بیشتر شدن عواید دهاقین، به دلیل فقدان دسترسی به بازار، نشده است.

نتیجه گیری و توصیه ها

این تحقیق ایجاد یک گروه کاری تخنیکی، توانمند و بیطرف در سطح مرکز را پیشنهاد می نماید که وظیفه ه آن تطبیق اجندای اصلاحات باشد. تطبیق اجندا باید شامل گرفتن وظایف و صلاحیت های معین از وزارت های مربوطه در بخش مدیریت منابع آب گردد تا رقابت برسر قدرت و صلاحیت میان نهادهای مذکور از میان برداشته شود. دایرهصلاحیت های وزارت های مربوطه در سکتور آب بر اساس محدوده های طبیعی حوزه های دریایی و نه واحد های سیاسی و اداری، بازآرایی شود. ضرورت به توانایی ارزیابی سیستماتیک تاثیرات تطبیق اجندای اصلاحات در سطوح ملی، ولایتی و محلی در درون نهاد های ملی مرتبط احساس می گردد. همچنان، یکی دیگر از توصیه های این تحقیق این است که هیچ نوع تعدیلاتی در اجندای اصلاحات، قبل از اجرای کامل آن، اعمال نگردد. همچنان یکی دیگر از پیشنهادات این مطالعه ایجاد میکانیزمی میان نهاد های سکتور آب و سکتور امنیتی در کشور است. این به معنای امنیتی سازی سکتور های زراعت و آب نمی باشد؛ در عوض، توازن میان بخش های غذا، آب، محیط زیست، و امنیت فردی و اجتماعی باید به وجود آید.

۱. مقدمه

افغانستان یک جامعه -زراعتی بوده، و تحقق اهداف ملی اقتصادی و انکشاف اجتماعی آن شدیداً وابسته به زراعت است.^۱ شصت درصد نیروی کار کشور^۲ در همین سکتور مشغول بوده، و منبع معیشت اکثریت هشتاد درصد ساکنان دهات افغانستان می باشد. ^۳ سال ۲۰۱۵ میلادی، محصول خالص سکتور زراعت (ارزش افزوده)^۴ (۴) بیست و دو درصد تولید ناخالص داخلی را تشکیل می داد. این رقم در سال های ۲۰۰۰ و ۲۰۱۰ میلادی به ترتیب ۳۸ و ۲۷ درصد بود. ^۵ البته، زراعت هنوز هم دارای ظرفیت بزرگ دست نخورده است، ولی به شدت به کارایی و پویایی نظام آبیاری و سکتور آب متکی است. با این که ۹۵ درصد آب کشور به آبیاری زمین ها اختصاص دارد، اما کمبود سیستم های کارا موجب توسعه نیافتگی و شرایط پر چالش اقتصادی-اجتماعی در این کشور گردیده است.

حکومت افغانستان با درک همین ارتباط و ضرورت به رویکرد جدید و موثر برای مدیریت منابع آب، با تصویب قانون آب در سال ۲۰۰۹ میلادی، یک سلسله اصلاحات را نیز در این سکتور معرفی کرد. حکومت افغانستان، با پیروی از الگوی جهانی، مدیریت همه جانبه منابع آب را در مرکز اصلاحات سکتور آب در سطح ملی قرار داد. چارچوب های نهادی متفاوت و میکانیسم های کارایی را در سطح مرکز، حوزه دریایی و حوزه فرعی دریایی به منظور حصول اطمینان از تطبیق آجندای اصلاحات بر اساس اصول مدیریت جامع آنها روی دست گرفته است. این اصول به طور عموم به دنبال دستیابی به توسعه پایدار، تخصیص و نظارت بر استفاده از منابع آب در چارچوب یک سلسله اهداف اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی است.^۶

منبع اصلی آب در افغانستان سلسله کوه های است که سه چهارم خاک این کشور را احتوا می نمایند. ۸۰ درصد آب تازه ه کشور از آب شدن برف ها در این سلسله جبال به دست می آید. ^۷ از آن جایی که دریاها مذکور برای زراعت کشور حیاتی اند، آجندای اصلاحات هم روی تغییرات عمده و اساسی در مدیریت ساختاری و کارای منابع آب بر اساس حوزه ه دریایی و حوزه فرعی دریایی به عنوان محدوده های طبیعی متمرکز می باشد. به طور مشخصتر، این تغییرات به هدف اداره محوزه ه دریایی و حوزه فرعی دریایی با توجه به اهداف اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی به خاطر فراهم ساختن زمینه های انکشاف پایدار فراگیر اجتماعی- اقتصادی در سطح ملی اعمال می گردد. ^۸ آجندای جدید اصلاحات به انسجام و تمرکززدایی در یک سکتور بی نهایت چند پارچه و تمرکزگرا پرداخته است تا سرشت همشمول پیدا نماید.

یکی از اهداف اصلی برجسته سازی اصول مدیریت همه جانبه منابع آب عبارت از دستیابی به راهکارهای ملموس برای حل مشکلات در سطوح محلی است. همان طوری که در استراتژی های سکتور ملی آب و قانون آب تذکر یافته است، اصول مدیریت همه جانبه منابع آب به خاطر فراهم ساختن راه حل های ملموس برای اداره ه آب، تخصیص و نظارت در سطوح حوزه ه دریایی و حوزه فرعی دریایی اتخاذ گردیده است. ^۹ به همین صورت، هدف قانون آب حفظ منابع آب، و حصول اطمینان از توزیع عادلانه ه آن و استفاده پایدار از آب ها در راستای کمک به اقتصاد ملی و محافظت از حقوق مصرف کننده گان آب می باشد. ^{۱۰} اصلاحات مطروحه در سکتور آب باید از طریق تحلیل تاثیرات آن بالای بهره وری زراعتی در سطوح محلی مورد ارزیابی قرار گیرد. به منظور دست یافتن به این هدف، پرسش عمده این است: چگونه اصلاحات جدید در بخش آب بالای تولیدات زراعتی در سطح محلی در حوزه های متفاوت دریایی تاثیر می گذارد؟

۱ گروه بانک جهانی در افغانستان. معلومات تازه کشور. بانک جهانی، شماره ۴۹، اکتوبر ۲۰۱۶ میلادی.

۲ گروه بانک جهانی در افغانستان. معلومات تازه کشور. بانک جهانی، شماره ۴۹، اکتوبر ۲۰۱۶ میلادی. ص ۳۰.

۳ حکومت جمهوری اسلامی افغانستان، استراتژی سکتور زراعت و انکشاف دهان، ۲۰۰۸/۲۰۰۷ الی ۲۰۱۲/۲۰۱۳ میلادی. فبروری ۲۰۰۸.

۴ از نظر بانک جهانی، ارزش افزوده اشاره به جمع ارزش کالاها منهای عوامل تولید است و در محاسبه کاهش بهای اموال و یا تنزل منابع طبیعی لحاظ نمی شود.

۵ بانک جهانی. پروفایل کشور: افغانستان. پایگاه شاخص های انکشاف جهانی. http://databank.worldbank.org/data/Views/Reports/ReportWidgetCustom.tbar=y&dd=y&inf=n&zm=n&country=AFG&aspx?Report_Name=CountryProfile&id=b450fd5v

۶ بانک جهانی. پروفایل کشور: افغانستان. پایگاه شاخص های انکشاف جهانی. http://databank.worldbank.org/data/Views/Reports/ReportWidgetCustom.tbar=y&dd=y&inf=n&zm=n&country=AFG&aspx?Report_Name=CountryProfile&id=b450fd5v

۷ مشارکت جهانی روی آب، ۲۰۰۰. مدیریت همه جانبه منابع آب. کمیته مشورتی تخنیکي مشارکت جهانی آب، تحقیق معلوماتی ۴. استکهلم؛ دبیرخانه مشارکت جهانی آب.

۸ استراتژی انکشاف ملی افغانستان. استراتژی سکتور آب ۲۰۰۸/۲۰۰۷ الی ۲۰۱۲/۲۰۱۳. جلد ۲. ستون سوم زیرساخت. فبروری ۲۰۰۸. ص ۸.

۹ قانون آب. جریده رسمی. وزارت عدلیه، حکومت جمهوری اسلامی افغانستان. شماره ۹۸۰، ۲۶ اپریل ۲۰۰۹.

۱۰ استراتژی انکشاف ملی افغانستان. استراتژی سکتور آب ۲۰۰۸/۲۰۰۷ الی ۲۰۱۲/۲۰۱۳. جلد ۲. ستون سوم زیرساخت. ۲۶ اپریل ۲۰۰۹ میلادی.

۱۱ قانون آب. جریده رسمی. وزارت عدلیه، حکومت جمهوری اسلامی افغانستان. شماره ۹۸۰، ۲۶ اپریل ۲۰۰۹. (ماده نخست).

هدف این تحقیق بررسی چگونگی تأثیرات چارچوب های نهادی و میکانیسم های تخصیص و توزیع آب در حوزه های دریایی و حوزه فرعی دریایی که توسط قانون آب طرح شده است، بالای زراعت محلی می باشد. این مطالعه می خواهد که نقطه نظرات خود در رابطه به دستاوردها و چالش های اجرای اصلاحات در پنج حوزه دریایی را با مجریان و پالیسی سازان مربوطه در میان بگذارد. از سال ۲۰۰۹ میلادی، حکومت افغانستان در روند تطبیق اصلاحات از طریق چارچوب های متفاوت نهادی و میکانیسم های عملیاتی در حوزه های مختلف دریایی به منظور احیای بخش زراعت این کشور بوده است.

بنابراین، این تحقیق به طور مشخص به دنبال موارد زیر بوده است:

- تأثیرات اصلاحات بر تقویت بازدهی زراعتی؛ و
- چالش های فراراه تطبیق اجندای اصلاحات.

از منظر سیاستگذاری، برابری در حق و توزیع آب یکی از جنبه های اساسی انکشاف و رشد بسترهای اجتماعی و اقتصادی شدیداً وابسته به زراعت است. پیشنهادهای سیاستگذارانهای این تحقیق با عطف به موفقیت ها و چالش های بازیگران و جوانب مربوطه، به شمول ادارات حوزه های دریایی (RBAs)، شوراهای حوزه دریایی (RBCs) (انجمن های مصرف کننده گان آب (WUAs)، انجمن های آبیاری و موسسات غیر دولتی، در حوزه اصلاحات در سکتور آب صورت گرفته است. نتیجه گیری این تحقیق به پالیسی سازان تصویر روشن از اقدامات و تعدیلات لازمی در آجندای اصلاحات/قانون آب به دست می دهد، اگر قابل اجرا باشد.

مدیریت همه جانبه منابع آب و اصلاحات در سکتور آب در افغانستان

در سال ۲۰۰۹ میلادی، نخستین قانون آب در کشور تصویب شد. هدف این قانون که در هفت فصل و ۴۰ ماده تسوید و توسط پارلمان در سال ۲۰۰۸ میلادی تصویب گردید،^{۱۲} حفظ منابع آب کشور و استفاده پایدار، منصفانه و موثر از آن می باشد. افغانستان با این قانون جدید، به جمع بزرگ کشورهایی پیوست که اصول مدیریت همه جانبه منابع آب را در استراتژی ها و سیاست های سکتور آب در سطح ملی گنجانده اند.

در طول چند دهه گذشته، ایده مدیریت همه جانبه منابع آب به عنوان راهکاری برای حقوق و تقسیم آب و مدیریت چالش ها در سرتاسر جهان نشر و ترجمه شده است. این اصول نخستین بار در کنفرانس بین المللی یونسکو در مورد آب در سال ۱۹۷۷ میلادی معرفی گردید. ^{۱۳} از آن زمان، مدیریت جامع آب تبدیل به اصول خدشه ناپذیر در مدیریت منابع آب شده است. این اصول شکل دهنده و رهنمای اداره آب در تعداد زیادی از کشورهای جهان به حساب می آید؛ بر اساس سروی بخش آب سازمان ملل متحد، تا سال ۲۰۱۲ میلادی اکثریت قریب به اتفاق (۸۱ درصد) کشورهای جهان قوانین مربوط به اداره منابع آب های خود را با عطف به اصول مدیریت همه جانبه منابع آب (IWRM) شکل داده اند. ^{۱۴}

به طور عموم، اصول مدیریت همه جانبه منابع آب اشاره به روندی دارد که به ترویج انکشاف هماهنگ و مدیریت آنها، زمین و منابع مرتبط با آن به خاطر دستیابی حداکثری و برابر به بهره رفاه اقتصادی و اجتماعی به طور مساویانه می پردازد، بی آن که پایداری زیست بومی (ecosystem) به خطر بیفتد. ^{۱۵} اصول مدیریت همه جانبه منابع آب، علاوه بر انصاف و پایداری، مبتنی بر مدیریت هماهنگ و یکپارچه برای حفاظت متوازن منابع و در عین حال تحقق نیازهای اجتماعی و اکولوژیکی و ترویج توسعه اقتصادی نیز است. ^{۱۶} این یک روند غیرمتمرکز و مشارکتی است. تحلیل چندین رویکرد غالب نشان می دهد که مدیریت غیر منسجم آب پاسخگوی نیازها و خواسته های معاصر مصرف کننده گان و محیط زیست نمی باشد.

قبل از معرفی آجندای جدید اصلاحات، افغانستان برای قرن ها از شیوه های عنعنوی مدیریت منابع آب استفاده کرده است. شاید سیستم عنعنوی مدیریت آب درکشوری با جمعیت اندک و عدم تأثیرات فشار دهنده ای زیست محیطی کار میدهد، اما، اکنون شیوه های سنتی مدیریت آب به پویایی بخش زراعت کمکی کرده نمیتوانند. در سال ۲۰۰۷ میلادی، استراتژی انکشاف ملی افغانستان (ANDS) تعدادی از چالش های اصلی در برابر سکتور آب را معین ساخت. این چالش ها عمدتاً با فقدان زیرساخت های کافی و کارآمد، و ظرفیت

۱۲ قانون آب، جریده رسمی، وزارت عدلیه، حکومت جمهوری اسلامی افغانستان، شماره ۹۸۰، ۲۶ اپریل ۲۰۰۹.

۱۳ جان هسینگ و دیگران. مدیریت همه جانبه منابع آب در عمل. تحقیق گفتگومحور در باب برنامه ارزیابی آب سازمان ملل متحد، ۲۰۰۹.

۱۴ جن شارلت. تاریخچه ظهور و انکشاف پارادایم «مدیریت همه جانبه منابع آب». دوازدهمین کنفرانس دوسالانه ای (EASA)، نانتر، ۱۰-۱۲ جولای ۲۰۱۲، سند منتشر نشده.

۱۵ هل، ای کاردول و دیگران. مدیریت همه جانبه منابع آب: تعاریف و مفاهیم. ژورنال معاصر تعلیم و تحقیق آب، شماره ۱۳۵: ۱۸-۸، دسامبر ۲۰۰۶

۱۶ ای، پی اودن دال، ۲۰۰۲. مدیریت همه جانبه منابع آب، با اشاره ویژه به مدیریت پایدار آبهای شهری. کنفرانس و نمایشگاه مدیریت همه جانبه منابع آب در افریقای جنوبی، ژوهانسبورگ، افریقای جنوبی، ۲۰۰۲.

نهادی، نبود تعریف واضح از حوزه صلاحیت ها، پراکنده گی پروژه ها در میان وزارت های مربوطه و فقدان بنیادهای معلوماتی بود.^{۱۷} با عطف به توصیه های اصول مدیریت همه جانبه منابع آب، استراتژی انکشاف ملی نیز غیر متمرکز شدن ساختارهای سکتور آب در افغانستان از طریق ترسیم حیطه اختیارات مبتنی بر حوزه طبیعی اصلی و فرعی دریایی را پذیرفت. هرچند حکومت افغانستان سیستم مدیریت دریا را در قالب پروژه چند منظوره کجکی در سال های ۱۹۵۰ میلادی با ساختن انجمن دره مرغاب-هلمند معرفی کرد،^{۱۸} ولی آجندای جدید اصلاحات در تمام حوزه های دریایی بایستی تطبیق گردد.

در سطح مرکز، به وزارت های مربوط [به سکتور آب] مسوولیت های مختلف محول شده است. به طور عموم، هفت وزارت و نهاد ملی-مانند وزارت انرژی و آب، وزارت زراعت، آبیاری و مالداری، وزارت احیا و انکشاف دهات، وزارت شهرسازی و مسکن، وزارت معادن، وزارت صحت و اداره حفاظت از محیط زیست-به طور مستقیم در سکتور آب دخیل اند.^{۱۹} برعلاوه، شورای عالی مدیریت و امور آب ها (SCWAM)) که در سال ۲۰۰۵ میلادی تشکیل شد، به عنوان میکانیزم مرکزی تامین هماهنگی فعالیت های مربوط به آب تعیین گردیده است. وظایف مشخص این شورا عبارت از هماهنگی کارکرد نهاد های مختلف ملی در ارتباط به سکتور آب، پیشنهاد برنامه ها و استراتژی های انکشافی به کابینه، پیشنهاد لوایح/مقررات برای تصویب، نظارت بر تطبیق برنامه ها از سوی وزارت های مربوطه، حل مناقشات مربوط به آب در میان وزارتخانه ها، و حصول اطمینان از رعایت مفاد قانون آب از سوی وزارت های مربوطه اند. این شورا اکنون به شورای عالی آب و زمین ارتقا یافته است.

۱۷ استراتژی انکشاف ملی افغانستان. استراتژی سکتور آب ۲۰۰۸/۲۰۰۷ الی ۲۰۱۲/۲۰۱۴. جلد ۲. ستون سوم زیرساخت. فبروری ۲۰۰۸.

۱۸ کولتر نیک، سدسازی در افغانستان: مدرن سازی در دولت حایل. ژونال تاریخ امریکا. ۸۹(۲):۵۱۲-۵۳۷. doi:10.2307/3092171

۱۹ - قانون آب، جریده رسمی، وزارت عدلیه، حکومت جمهوری اسلامی افغانستان. شماره ۹۸۰، ۲۶ اپریل ۲۰۰۹.

۲. روش شناسی

این تحقیق با استفاده از رویکرد کیفی می‌خواهد که معلومات غنی و قویاً توصیفی جهت فهم تأثیرات اصلاحات در سکتور آب فراهم کند. معلومات توصیفی در یک بستر اجتماعی اهمیت فراوان پیدا می‌کند که کمبود اطلاعات کمی محسوس است. برعلاوه، تشریحات کیفی از آن رو به درد این تحقیق می‌خورد که اصلاحات مذکور فقط در مناطق جغرافیایی کوچک در هر یک از حوزه‌های دریایی عملی شده است. به همین خاطر، جمع‌آوری اطلاعات از منابع مختلف در سطوح ملی و ولایتی و یا حوزه‌های دریایی عملی به نظر نمی‌رسید. هدف از انتخاب میتود تشریحی کیفی عبارت از مشاهده بازیگران محلی و نهاد های اجتماعی ای است که در چارچوب آجندای جدید اصلاحات تشخیص و یا ایجاد گردیده است.

مصاحبه‌های مفصل یا عمقی با پرسش‌های باز و فهرست بررسی با ساحت کلیدی موضوعی، در کنار بحث‌های گروهی متمرکز، با جوانب ذینفع صورت گرفت. ساحت کلیدی احتمالی بررسی برای هر یک از مصاحبه‌های باز شناسایی گردید.

این تحقیق اساساً به منظور بررسی در تمام پنج حوزه دریایی طراحی گردیده بود. با این حال، در جریان جمعی‌آوری اطلاعات، حوزه دریایی هلمند از لیست بررسی بیرون شد، چون، به خاطر وضعیت نامساعد امنیتی، هیچ‌یک از اصلاحات سکتور آب در این بخش تطبیق نگردیده بود. در نهایت، چهار حوزه دریایی هریرود-مرغاب، کابل، شمال و پنج-آمو مطالعه گردید. برعلاوه، مصاحبه‌های مفصل با نمایندگان وزارت‌ها و نهاد‌های مربوطه انجام شد.

به طور عمومی، نهاد‌های ملی مرتبط و سازمان‌های محلی حوزه دریایی نمونه‌های مطالعه را در این تحقیق تشکیل می‌دادند. نهاد‌های ملی عبارت از وزارت انرژی و آب، وزارت زراعت، وزارت احیا و انکشاف دهات و پوهنتون کابل بود. برعلاوه، سازمان‌های حوزه دریایی شامل ادارات حوزه‌های دریایی (RBAS)، شوراها (RBCS)، انجمن‌های استفاده‌کننده گان آب (WUAs)، انجمن‌های آبیاری می‌شد. سازمان غذا و زراعت (FAO)، با توجه به سابقه و مشارکت آن در بخش‌های زراعت و آبیاری، نیز شامل نمونه‌های مطالعاتی این تحقیق گردید. مصاحبه‌شونده گان، نماینده گان و اعضای تمامی نهاد‌های ذینفع فوق‌الذکر در سطح مرکز و محلات بودند. دو مجلس مباحثاتی متمرکز و دو مصاحبه مفصل در هر یک از حوزه‌های دریایی صورت گرفت. به صورت کل، هفت گروه متمرکز مباحثاتی و نه مصاحبه مفصل در چهار حوزه دریایی نامبرده انجام شد. همچنان، نه مصاحبه مفصل با مقامات عالی‌رتبه در وزارت‌های مربوطه صورت گرفت. تمام مصاحبه‌ها به زبان‌های محلی، عمدتاً دری، انجام شد و بعداً برای تحلیل به زبان انگلیسی ترجمه و ثبت گردید. تحلیل موضوعی به عنوان میتود تحلیل معلومات استفاده شد. به صورت عمومی شش موضوع پژوهش معین گردید و اطلاعات مربوط به هر یک از موضوعات استخراج و تنظیم گردید. موضوعات کلیدی برای مطالعه قرار زیر اند:

۱. تطبیق آجندای اصلاحات
۲. هماهنگی در سطح مرکز
۳. همکاری در سطوح محلی
۴. بهره‌وری زراعتی
۵. آجندای اصلاحات و حل منازعه
۶. شیوه‌های رایج تقسیم آب در آجندای اصلاحات

۳. یافته‌ها

۱- تطبیق آجندای اصلاحات: از زمان تصویب قانون آب هفت سال می‌گذرد. اما، آجندای اصلاحات به طور قسمی و در یک محدوده کوچک، به عنوان روند مدیریت عمومی و یکپارچه منابع آب، در سطح کاغذ مانده عملی نگردیده است. در واقع، به دلیل وابستگی به موجودیت منابع مالی [خارجی] و اولویت‌های منابع تمویلی، و همچنین وضعیت امنیتی منطقه، از سال ۲۰۱۴ میلادی به این سو تنها بخش‌هایی از این پروسه، که عمدتاً محدود به ایجاد سازمان‌های محلی مربوطه، به شکل محدود در حوزه‌های مختلف دریایی عملی شده است. در نهایت، عدم تعهد سیاسی در سطح مرکز، سومین مانع در برابر تطبیق آجندای اصلاحات بوده است.

در عین حال، باید اذعان کرد که محقق شدن اداره منابع آب بر اساس اصول مدیریت جامع آنها با برخی از چالش‌های تخنیکی درونی نیز مواجه بوده است. منابع پژوهشی نشان می‌دهد که برخلاف اشاعه و گسترش این اصول در سطح جهان، تطبیق اصلاحات همه جانبه منابع آب (IWRM) یک روند طولانی و پرچالش است. ناگفته نباید گذاشت که بحث‌های زیادی روی ارزش عملی اصلاحات همه جانبه منابع آب (IWRM)، با توجه به انعطاف‌پذیری و فقدان رهنمودهای مشخص برای تطبیق آن، وجود دارد.^{۲۰}

بیانیه زیر که متعلق به وزارت انرژی و آب است، تصویر کلی از وضعیت موجود تطبیق آجندا به دست می‌دهد:

«آجندای اصلاحات به دلیل موجودیت اجتماعات محدود در حوزه‌های دریایی هریرود مرغاب، پنج آمو، شمال و کابل به طور قسمی عملی گردیده است. تطبیق آجندا باید در حوزه هلمند نیز صورت گیرد. ادارات حوزه‌های دریایی، شوراهای حوزه دریایی تنها در پنج آمو ایجاد شده‌اند. در حوزه دریایی شمال، تنها تعداد معدودی از انجمن‌های استفاده‌کننده گان آب از سوی وزارت انرژی و آب تاسیس گردیده و احتمالاً وزارت زراعت تعدادی از انجمن‌های آبیاری را به وجود آورده است. در حوزه هریرود مرغاب وزارت انرژی انجمن‌های استفاده‌کننده گان آب و شوراهای حوزه دریایی ایجاد کرده و وزارت زراعت، انجمن‌های آبیاری را. وزارت انرژی انجمن‌های استفاده‌کننده گان آب را در حوزه دریایی کابل ایجاد نکرده است.»^{۲۱}

از سال ۲۰۱۰ میلادی، وزارت زراعت ۳۵۰ انجمن آبیاری را در چهار حوزه دریایی کابل، شمال، پنج آمو و هریرود مرغاب دایر کرده است.^{۲۲} اگر بخواهیم این موضوع را در بستر بحث اصلی آن قرار دهیم، وزارت زراعت، بر اساس آجندای اصلاحات، به طور مجموع ۳۰ هزار انجمن آبیاری را در سرتاسر کشور باید ایجاد کند. ایجاد ۳۵۰ انجمن آبیاری در طول شش سال نشانگر روند کندمشقتبار تطبیق اصلاحات در این سکاتور است. وضعیت پرچالش تطبیق اصلاحات از سوی سیاستگذاران و مجریان آن در سطح وزارت نیز تایید می‌گردد. ناممکن است که تمام انجمن‌ها را تا پایان سال ۲۰۱۹ میلادی ایجاد کرد.^{۲۳}

حوزه دریایی پنج آمو: از توجه بیش از حد تا فراموشی

حوزه پنج آمو نخستین بستر دریایی برای پروژه آزمایشی جهت تطبیق و سنجش مدیریت همه جانبه منابع آب در افغانستان بود. در سال ۲۰۰۴ میلادی، کار عملی آن، به شمول ساخت زیرساخت‌ها، آغاز گردید. توسعه ساختارها (ایجاد انجمن‌های استفاده‌کننده گان آب و انجمن‌های آبیاری) در سال ۲۰۰۶ میلادی روی دست گرفته شد و برای نخستین بار انجمن‌های مصرف‌کننده گان آب، با عطف به اصول مدیریت همه جانبه منابع آب، در ولایات قندوز، تخار و بغلان در چارچوب برنامه حوزه دریایی پنج آمو (PARBP) تاسیس گردید. متعاقباً، دیگر انجمن‌های استفاده‌کننده گان آب در ولایت‌های بدخشان، تخار، بامیان و بغلان نیز ایجاد گردیدند. از سال ۲۰۰۴ الی ۲۰۰۷ میلادی، بیشتر از ۹۱ انجمن استفاده‌کننده گان آب در این حوزه دریایی دایر شد. با این حال، از سال ۲۰۱۴ میلادی، همزمان با وخیم شدن وضعیت امنیتی در این منطقه، به خصوص در ولایت کندز، فعالیت‌های مربوط به مدیریت جامع آنها نه تنها توقف گردید، بلکه انجمن‌های ایجاد شده نیز از کار افتادند.

در جریان این تحقیق روشن شد که اعضا و نماینده گان فعلی انجمن‌های استفاده‌کننده گان آب به خاطر دهشت‌طلبان هویت خود را مخفی کرده‌اند. برای همین دشوار بود که کسی را جهت مصاحبه برای این تحقیق یافت. اعضای انجمن‌های استفاده‌کننده گان آب بی‌نهایت ناامید و درمانده بودند. از همه مهمتر، اعضای این انجمن‌ها وسایل و ابزار خود را در اثر چور و چپاول در جریان سقوط کندزاز دست دادند. به نظر می‌رسد که اگر حکومت گام‌های لازم را بر ندارد، انجمن‌های مذکور از میان رفته و تمام دستاوردهای آن نابود خواهد شد.

... برگرفته از مشاهدات دوران تحقیق

۲۰ جن شارلت. تاریخچه ظهور و انکشاف پارادایم «مدیریت همه جانبه منابع آب». دوازدهمین کنفرانس دوسالانه ای (EASA)، ناتر، ۱۳-۱۰ جولای ۲۰۱۲، سند منتشر نشده.

۲۱ - مصاحبه شماره ۸.۳ مارچ ۲۰۱۷.

۲۲ - مصاحبه شماره ۱۴.۱۱ مارچ ۲۰۱۷.

۲۳ - مصاحبه شماره ۱۴.۱۱ مارچ ۲۰۱۷.

همان طوری که ذکر گردید، نبود امنیت یکی از موانع اصلی در برابر اصلاحات سکتور آب است. به طور کلی، تطبیق قانون آب در افغانستان کار دشواری بوده، و ناامنی هم تاثیر چشمگیری بالای تطبیق آجندهای اصلاحات داشته است. در ولایت فاریاب، نیاز به ساخت سربند بزرگ آبگیر (water intake valve) داشتیم، ولی به دلیل وضعیت بدامنیتی به آنجا رفته نتوانسته و مناطق را سروی نتوانستیم. حوزة دریای هلمند شدیداً از وضعیت وخیم امنیتی متاثر بود. به همین خاطر، هیچ نوع اصلاحاتی در آنجا صورت نگرفته بود. ما نتوانستیم که انجمن های آب را در هلمند ایجاد کنیم و هیچ منبع تمویلی هم حاضر به تخصیص پول برای این حوزه نبود. ۲۵ برعلاوه، ناامنی در ولسوالی های دور افتاده تطبیق اصلاحات جدید و تداوم اصلاحات عملی شده را متاثر ساخته است. از این رو، ما قادر به ساختن انجمن های محلی و یا نظارت بر کار و فعالیت های انجمن های آب در مناطق دور افتاده نبودیم. ۲۶

واقعیت این است که سطح امنیتی در درون یک حوزه دریایی یکسان نیست که این خود نه تنها تطبیق اجندا [در مناطق ناامن] را به شدت محدود ساخته است، بلکه اصلاحات در مناطق آرام را نیز با قید و بند و چالش مواجه کرده است. در حوزه دریای هریرود مرغاب، اصلاحات در ولسوالی های پایین دست آب (Downstream)، مانند انجیل، غوریان، گذره، تطبیق شده ولی هنوز هم در ولسوالی های بالادست آب (Upstream)، در چشت، اوبه و پشتون زرغونیه خاطر مسایل امنیتی تطبیق این اصلاحات ممکن نگردیده است. در نتیجه، با وجود مقدار آب در بالادست، بهبود در بهره‌وری زراعتی محدود بوده، و در مناطق ناامن وضعیت به هیچ صورت تغییری نیافته است.

تفاوت در میزان امنیت در یک حوزه دریایی موجب عدم توازن در تطبیق آجندهای اصلاحات گردیده است. مثلاً، در حوزهدریایی هریرود مرغاب ۸۰ انجمن آبیاری تاسیس گردیده است. انجمن های مذکور تنها در ولسوالی امن ولایات هرات، بادغیس و غور ایجاد شده اند. هیچ انجمن آبیاری در ولایت فراه و ولسوالی های ناامن ولایات فوق افتتاح نگردیده است. دلایل امنیتی در این مناطق مانع اصلی در برابر ایجاد این انجمن ها بوده است. ۲۷ فقدان تعهد سیاسی در مرکز برای اعمال اصلاحات یکی دیگر از عوامل راکد ماندن تطبیق اجندای اصلاحات به حساب می آید. مدیریت همه جانبه منابع آب مستلزم تعهد قوی سیاسی برای اصلاحات و مدیریت درونی ساختارها و میان ساختارها می باشد. ۲۸ مصداق بارز این عدم تعهد سیاسی فقدان هماهنگی میان سکتوری/بین وزارت ها می باشد. اضافه بر ناهماهنگی، عدم تمایل به تمرکززدایی و محول کردن قدرت و مسوولیت به ادارات حوزه های دریایی در سطح وزارتخانه ها نمود دیگری از فقدان اراده سیاسی می باشد. هدف از ایجاد ادارات حوزه های دریایی برنامه ریزی عمومی برای منابع آب، حفاظت از محیط زیست، توزیع مساویانه آب، و تنظیم و توسعه دیگر مسایل مربوط به آنها بوده است. ۲۹ این به معنای آن است که بخشی از صلاحیت ها و مسوولیت های وزارت های مربوطه، عمدتاً وزارت انرژی، زراعت و انکشاف دهات، بایستی به ادارات حوزه های دریایی انتقال یابد. نبود ادارات مذکور یکی از دلایل اقدامات غیرروشنمند، ناهماهنگ، چندپارچه و گاهی هم موازی نهاد های مذکور به حساب می آید. با این که آجندهای اصلاحات در سکتور آب چند سال قبل تدوین شده است ولی تا هنوز هم برنامه های ادارات حوزه های دریایی نهایی نگردیده اند.

۲. هماهنگی در سطح مرکز: کمبود هماهنگی در میان وزارت های مربوطه، در مرکز، چه در سطح پالیسی و چه در سطح عملی، ملموس بوده است. مقامات وزارت های مربوطه یک دیگر را در قسمت عدم هماهنگی و انسجام فعالیت های مقصر قلمداد می کردند. نماینده وزارت انرژی و آب اذعان کرد که در کنار محدودیت های بودجه‌ای، نبود هماهنگی میان وزارت های مربوطه یکی از دلایل اصلی روند کند و محدود تطبیق آجندهای اصلاحات در میدان عمل بوده است. ۳۰ به لحاظ نظری هدف اصول مدیریت همه جانبه منابع آب رسیدگی به مشکلاتی است که به خاطر روند های برنامه ریزی چند تکه و نامربوط به وجود آمده است. در این روند، جوانب ذیدخل و سازمان های متعدد فعال در سکتور آب با درجات مختلف فعالیت، شامل اند. ۳۱ با این حال، یافته ها و مشاهدات از آجندهای اصلاحاتی که با عطف به اصول مدیریت همه جانبه منابع آب در افغانستان شکل گرفته است، نشان دهنده ای برنامه ریزی پراکنده و پروسه های نامرتب، عمدتاً در سطح مرکز، است. به نظر می آید که نبود هماهنگی نتیجه تقلا برای سر صلاحیت/قدرت در تصمیمگیری و

۲۴ مصاحبه شماره ۱۵، ۱۱ اپریل ۲۰۱۷.

۲۵ مصاحبه شماره ۱۱، ۱۴ مارچ ۲۰۱۷.

۲۶ مصاحبه شماره ۲۳، ۲۹ اپریل ۲۰۱۷.

۲۷ مشاهدات ساحوی از حوزه دریایی هریرود مرغاب.

۲۸ وایتسک مدمه، برایان مکنتاش، پاول جفری، از فرضیه الی عمل: ارزیابی انتقادی از مدیریت همه جانبه منابع آب و رویکرد های مدیریت انعطافی در سکتور آب. اکولوژی و جامعه (۲۰۱۳): ۲۹. لینک: <http://www.ecologyandsociety.org/vol13/art29/iss2/>

۲۹ قانون آب، جریده رسمی، وزارت عدلیه، حکومت جمهوری اسلامی افغانستان، شماره ۹۸۰، ۲۶ اپریل ۲۰۰۹، (ماده ۱۲)

۳۰ مصاحبه شماره ۴، ۸ مارچ ۲۰۱۷.

۳۱ وایتسک مدمه، برایان مکنتاش، پاول جفری، از فرضیه الی عمل: ارزیابی انتقادی از مدیریت همه جانبه منابع آب و رویکرد های مدیریت انعطافی در سکتور آب. اکولوژی و جامعه (۲۰۱۳): ۲۹. لینک: <http://www.ecologyandsociety.org/vol13/art29/iss2/>

تطبيق [آجندا]، و همچنان جذب منابع مالی، [میان وزارت های مربوطه] است. هر یک از این وزارتخانهها می خواهند که اکثر تمویل کننده گان را به سوی خود جلب کنند تا نشان دهند که وزارت های دیگر در فعالیت های اندکی دخیل اند و آنان بیشترین کارها را انجام می دهند.^{۳۳}

مبارزه بر سر قدرت و صلاحیت در میان وزارت های مربوط تطبيق آجندای اصلاحات در سکتور آب را متاثر ساخته است. تفاهم و توافق نظر، میان این نهادها برای عملی شدن آجندای مدیریت همه جانبه منابع آب بی نهایت مهم است. برای رسیدن به مصالحه به شکل عمودی و افقی در میان سکتورها و در سطوح متفاوت، تحقق اصول مدیریت همه جانبه منابع آب نیازمند عقلانیت ارتباطی، به معنای هابرماسی آن، است: بازیگران از طریق ایجاد تفاهم به درک مشکلات و اقدامات مطلوب دست میابند. ^{۳۳} هر یک از وزارت های مربوطه- انرژی و آب، احیا و انکشاف دهات، و زراعت و مالداري- به طور اختصاصی و مستقل روی ایجاد و حمایت از سازمان های محلی تمرکز کرده و بخشی از لایحه وظایف خود ساختند. وزارت انرژی و آب گزارش داد که وزارت احیا و انکشاف دهات ضرورت ایجاد و شکل دادن به سازمان های محلی مصرف کننده گان آب و یا انجمن های استفاده کننده گان آب، درک و حمایت نکرد. در مقابل، وزارت انکشاف دهات استدلال می ورزد که موجودیت شورای های انکشافی محلی ضروری بوده و ایجاد انجمن های استفاده کننده گان آب چیزی جز تورم تشکیلاتی نیست. به همین سان، وزارت زراعت به طور مستقل روی انجمن های آبیاری تمرکز نموده و فعالیت های خود را با وزارت انرژی و آب هماهنگ نکرده است.

آن طوری که گفته شد، «ما چالش های زیادی از لحاظ فقدان هماهنگی در میان وزارت های انکشاف دهات و زراعت داریم. وزارت انکشاف دهات اصرار داشت که شورای های انکشافی وجود داشته و نیازی به انجمن های استفاده کننده گان نیست. در عین حال، وزارت زراعت روی داشتن انجمن های آبیاری پافشاری داشت. این دو وزارت برنامه های پروژه های خود را با ما، دستکم به خاطر مدیریت مفید آب ها در سطوح حوزه دریایی، کانال و مزرعه، شریک نمی سازند.»^{۳۴} وزارت انرژی شوراهای انکشافی و انجمن های آبیاری را ساختار های موازی با انجمن های استفاده کننده گان آب و ادارات حوزه های دریایی دانسته، و مدعی است که ساختارهای محلی مذکور پروژه های سکتور آب را در عدم هماهنگی با سازمان های محلی فعال در بخش ها دریاها که متعلق به وزارت انرژی و آب اند، طراحی و تطبيق می کنند.

رقابت بر سر جلب منابع مالی و تمویلی منجر به فعالیت های مشابه و تکراری گردیده است. مثلاً، وزارت انرژی برنامه احیای و انکشاف آبیاری (IRDP) را راه اندازی کرده است، ولی در عین حال، وزارت زراعت برنامه مدیریت آب مزارع را پیش می برد که مشابه پروژه آبیاری قبلی بوده و پول خود را نیز یک منبع تمویل کننده دریافت می دارند. برنامه (CEBALE) دومین پروژه آبیاری است که از سوی وزارت احیا و انکشاف دهات تطبيق می گردد.

علاوه بر رقابت و کسب بیشتر صلاحیت و قدرت، سیاست تامین بودجه/ مصارف شاید در فقدان این ناهماهنگی نقش داشته باشد. مثلاً، وزارت زراعت کانال های آبیاری رده سوم (tertiary canals) بند های کوچک آب را در عدم هماهنگی با وزارت انرژی که مسوولیت کانال های عمده آب را به عهده دارد، ایجاد کرده است. در فقدان کانال های اصلی کارآمد، کانال های کوچکتر رده سوم هیچ نقشی در بهبود زراعت ایفا کرده نمی توانند. اکثر پروژه های ساختمانی وزارت زراعت ناهماهنگ بوده، و از منظر مقرون بودن به صرفه، نمودی از عدم استفاده درست از بودجه است. ^{۳۵} با این حال، موضوع اصلی برای وزارت انکشاف دهات و دیگر وزارت های مربوطه نه استفاده نادرست از بودجه، بلکه استفاده عظیمی از بودجه است. هدف اصلی وزارت ها مصرف کامل بودجه در پایان سال مالی است، چون پارلمان وزیرانی را که تمام بودجه خود را مصرف نمی کنند، استیضاح می نمایند.

هماهنگی وزارت ها نیازمند زمان است، و در حال حاضر ترجیح می دهند که بودجه دست داشته ای خود را نه به شکل هماهنگ بلکه سلیقه و پراکنده به مصرف رسانند. در افغانستان، وزارت ها از نظر مصرف بودجه مورد ارزیابی قرار می گیرند تا تاثیر پروژه ها.^{۳۶}

در حالیکه قانون جدید صلاحیت های بیشتری را به لحاظ پالیسی و تطبيق به وزارت انرژی و آب اختصاص داده است، اما نتیجه این مطالعه نشان می دهد که وزارت انرژی دو وزارت زراعت و انکشاف دهات را به خاطر فراتر رفتن از حیطه کاری شان در قسمت طراحی و تطبيق پروژه های متعلق به سکتور آب انتقاد می نماید. فقدان هماهنگی یکی از چالش های جدی در برابر آجندای اصلاحات بوده و دلیل تخنیک آن بی نهایت بی اهمیت است. وزارت انرژی در طول یک و نیم دهه گذشته همواره یک ساختار به شدت سیاسی شده

۳۲ اناهیتا بلخی، رییس عمومی پالیسی و پلان، وزارت انرژی و آب، ۸ مارچ ۲۰۱۷.

۳۳ ساراوانان و دیگران، مرور انتقادی بر مدیریت همه جانبه منابع آب: فراسوی گفتمان اختلاف برانگیز. مجمع منابع طبیعی ۲۳ (۲۰۰۹) ۷۶-۸۶.

۳۴ مصاحبه شماره ۸.۴ مارچ ۲۰۱۷.

۳۵ مصاحبه شماره ۸.۳ مارچ ۲۰۱۷.

۳۶ مصاحبه شماره ۲۰.۷ مارچ ۲۰۱۷.

در میدان رقابت نهاد های مختلف قدرت بوده است. در بخش زیادی از این سال ها، رهبری وزارت انرژی و آب هم فوق العاده سیاسی بوده که این خود تأثیرات منفی بالای ظرفیت سازی تخنیکي کارمندان و توجه/جلب منابع تمویلی به این نهاد بر جا گذاشته است. وزارت زراعت و انکشاف دهات، بر مبنای نقش اساسی شان در توسعه کشور، در طول این سال ها به طور گسترده ای در محور توجه و کمک منابع تمویلی قرار داشته اند که به همین خاطر ابزار و امکانات ایجاد ظرفیت، و همچنان جلب منابع تمویلی را داشته اند. در حال حاضر، وزارت انرژی، در مقایسه با وزارت های زراعت و انکشاف دهات، قادر نبوده است که وجوه مالی لازم را برای پروژه های مختلف خود به دست آورد که در اثر آن تطبیق آجندای اصلاحات هم به صورت خیلی کند پیشرفته است، و متعاقباً فعالیت های مربوط به بخش های آب و آبیاری ناهماهنگی و پراکنده گردیده است. سیاق کار در افغانستان به نحوی است که آن دسته از نهاد هایی که توانایی مذاکره با منابع تمویلی را دارند، وجوه مالی بیشتر، و در نتیجه، پروژه های بیشتری به دست آورده می توانند. وزارت انرژی از آن رو پروژه های خارجی را گرفته نمی تواند که ظرفیت تخنیکي مذاکره را ندارد ولی وزارت های زراعت و انکشاف دهات از چنین ظرفیتی برخوردار اند.^{۳۷}

هر یک از این سه وزارت[انرژی، زراعت و انکشاف دهات] کوشش می نمایند تا برای خود در حوزه آب سلطنتی ساخته و همه چیز را به قبضه خود درآورند. در حالی که وقتی کسی نمی تواند تمام امور این سکور را مدیریت کند، پس همه چیز را نیز به مشت خود بگیرد.

مصاحبه شماره ۷

متعاقباً، نبود هماهنگی میان وزارت های مربوطه آجندای اصلاحات را نیز در عرصه اجرا متأثر ساخته است. مثلاً، کانال های اصلی در حوزه کاری وزارت انرژی و آب است، ولی وزارت زراعت مسوولیت ساختن و احیای کانال های رده سوم را به دوش دارد. «در حالی که بودجه باید روی کانال های اصلی و مدخل های آبیاری صرف شود، در عوض مصرف کانال های کوچک می گردد. بنابراین اگر مدخل های آبیاری در کانال ها نباشد کانال های رده سوم چگونه می تواند آب داشته باشد؟»^{۳۸} یکی از نمونه های دیگر کمبود هماهنگی بند سلمه است که به عنوان یک پروژه ملی تولید برق تحت کنترل وزارت انرژی و آب قرار دارد. با این حال، وزارت زراعت برنامه های کانال های آبیاری خود را در این پروژه ادغام نکرده است و یا اصلاً نمی خواهد که چنین کاری نماید. در نتیجه، پس از تکمیل آن، این پروژه ملی چند میلیون دالری قادر به توسعه شبکه آبیاری در مناطق اطراف خود نیست. وزارت زراعت و مالداري وزارت انرژی و آب را مسوول شامل ساختن وزارت های مربوطه در پروژه بند سلمه به حساب می آورد.^{۳۹}

۳- همکاری در سطح محلی: باید گفت که همکاری میان سازمان های تازه ایجاد شده، به شمول انجمن های آبیاری، انجمن های استفاده کننده گان آب، إدارات حوزه های دریایی و مشابه آن در سطوح افقی بیشتر بود تا عمودی، یعنی همکاری و تماس میان انجمن های آبیاری و انجمن های استفاده کننده گان آب قوی بود. همکاری عمودی میان انجمن های آبیاری، انجمن های استفاده کننده گان آب، إدارات حوزه های دریایی و دیگر سازمان های بالاتر ضعیف بود. همکاری افقی درون سازمانی و میان سازمانی وجود داشت. مثلاً، نه تنها انجمن های آبیاری روابط خوبی با انجمن های استفاده کننده گان آب در محلات مربوطه خود داشتند بلکه روابط همکاری با انجمن های آبیاری در سایر مناطق نیز ایجاد کرده بودند. به همین سان، شیوه های همکاری درون سازمانی و میان سازمانی در مورد انجمن های استفاده کننده گان آب نیز به مشاهده رسید. مثلاً، انجمن های استفاده کننده گان آب در مناطق بالادست و پاییندست دریای هریرود مرغاب هم دیگر را در اعمال فشار بالای حکومت جهت باز کردن دروازه های بند سلما برای آبیاری زمین ها حمایت می کردند.

همکاری های میان سازمانی در سطح اجتماعات به خاطر نیازها و خواسته های[مشترک] امکان پذیر شده بود. دانش تخنیکي انجمن های آبیاری در قسمت تقسیم آب و آبیاری، انجمن های استفاده کننده گان آب را تحت تأثیر خود قرار داد و آنان را تشویق به ایجاد روابط کرد. در حوزه دریایی هریرود مرغاب، نمایندگان انجمن های استفاده کننده گان آب اذعان داشتند که در اثر این همکاری، نفع زیادی از دانش تخنیکي انجمن های آبیاری بردند.

«ما با انجمن های آبیاری همکاری می کنیم و اعضای آن به خوبی آموزش دیده و دانش بیشتری در مورد نحوه بهتر کشت

و آبیاری محصولات دارند.»^{۴۰}

۳۷ مصاحبه شماره ۳۰، ۱۰، ۳۰ مارچ ۲۰۱۷.

۳۸ مصاحبه شماره ۸، ۴، ۲۰۱۷.

۳۹ مصاحبه شماره ۱۵، ۵، ۲۰۱۷.

۴۰ بحث گروهی شماره ۱۹، ۲۱، ۱۹، اپریل ۲۰۱۷.

همکاری های افقی درون سازمانی و میان سازمانی در سطح محلی به خاطر نشست ها و تماس های منظم قوی تر گردیده بود.

«ما/انجمن های استفاده کننده گان آب/ روابط و همکاری نزدیک با یک دیگر داشته و تجارب خود را در نشست های یکماه با یک دیگر شریک می نماییم.»^{۴۱}

موجودیت همکاری افقی قوی محلی نمایان گر آن است که سازمان های محلی مردم-بنیاد به واقعیت های محلی خود بیشتر توجه دارند تا ارتباط با نهاد های مقیم مرکز. این سازمان ها به نظر می آید از سیاسی شدن آجندای اصلاحات که در سطح وزارت اتفاق افتاد، متاثر نگردیده اند. این خود شاید نشانه ای از بازاریابی ساختار سازمان های مربوط به سکتور آب در وزارت های مربوطه بر اساس اداره حوزه دریایی و نه واحد های جغرافیایی در سطح محلی است. در حالی که همکاری افقی خصلت غیرسیاسی داشت ولی همکاری ها در سطح عمومی به شدت سیاسی بوده و از این رو توأم با چالش بودند.

در جریان این تحقیق دریافته شد که همکاری عمومی میان سازمان ها و نهاد های محلی در بالای سلسله مراتب اداری دارای چالش های فراوانی اند. در درون حوزه های دریایی مورد مطالعه آشکار گردید که فقدان همکاری میان ادارات حوزه های دریایی و سازمان های محلی چون شورای های حوزه دریایی، انجمن های استفاده کننده گان آب و انجمن های آبیاری وجود دارد. مثلا، اکثریت پاسخ دهندگان در گروه های مباحثاتی انجمن های آبیاری در حوزه دریایی کابل از روابط خوب با انجمن های آبیاری آگاه بوده و به آن اذعان داشتند، ولی از موجودیت و نقش انجمن های استفاده کننده گان آب سر درغی آوردند. ^{۴۲} به همین سان، در حوزه دریایی شمال، پاسخ دهندگان در سطح محلی شکایت می کردند که ادارات حوزه های دریایی و انجمن های استفاده کننده گان آب پروژه ها را بدون مشوره با انجمن های آبیاری و مردم محل تطبیق می نمایند. ^{۴۳} واضح است که طراحی و تطبیق پروژه های آبیاری کار دشواری است. از این رو، پروژه های مذکور مبتنی بر اطلاعات مخدوش و تخمینی در باب منطقه اطراف کانال بود که به تعقیب آن منجر به عدم سازگاری میان مدخل ها و خروجی های آبیگر گردید. این عدم انطباق باعث شد که مصرف کننده گان محلی، به شمول انجمن های آبیاری و دهقانان، به دنبال هماهنگی و همکاری بهتر با انجمن های استفاده کننده گان آب برآیند اما در این کار موفق نشدند. ^{۴۴} ضرورت به ایجاد تقویت روابط عمودی از جمله خواسته های پاسخ دهندگان بود. موجودیت همکاری افقی میان انجمن های استفاده کننده ای آب به تنهایی کافی نیست و ضرورت به هماهنگی و همکاری نزدیک با دیگر ریاست های مربوطه در حکومت می باشد.^{۴۵}

۳- آجندای اصلاحات و حل منازعه: یافته های تحقیق نشان می دهد که اصلاحات نهادی در سطح محلی از میزان منازعات درون گروهی و میان گروهی برسر آب در میان مصرف کننده گان می کاهد. این سازمان ها، به شمول انجمن های آبیاری و انجمن های استفاده کننده گان آب، ساختارهای مطلوب بدیل برای دهقانان و مصرف کننده گان آب جهت نجات از دست میکانیزم های رسمی حل منازعه که آغشته به فساد و بیگانه با مردم عادی اند، به حساب می آید. سه دلیل برجسته برای موثریت آجندای اصلاحات سکتور آب در قسمت حل منازعات است:

ا. قابل دسترس بودن: ساختارها و ابزارهای حل منازعه در چارچوب اصلاحات تطبیق شده قابل دسترس بودند. انجمن های آبیاری متشکل از نمایندگان منتخب مردم محل بوده و همواره دسترسی به آنها ممکن بوده است. قبلا، مردم به میکانیزم های عنعنوی حل منازعه- میراب ها، ولسوال و یا بزرگان قریه- توسل می جستند. نه چنین منابعی همیشه در دسترس مردم بوده و نه هم وظیفه حل بنیادین منازعات به آنها محول شده بود.

ب. نظارت و سرپرستی: انجمن های آبیاری با به عهده گرفتن نقش های نظارت و سرپرستی در سطوح محلی به کاهش مناقشات در میان مصرف کننده گان آب کمک کردند. برعلاوه، این میکانیزم به طور سریعی به منازعات رسیدگی کرده، و بنا به گزارش ها، انجمن های آبیاری به واسطه شیوه های سرپرستی و نظارتی توزیع آب، نقش فعالی در جلوگیری از دزدی آب ایفا کرده اند.

ج. اجرای تصمیمات: سیستم «جریمه» ابزار مناسبی در اختیار سازمان های محلی برای اجرای تصمیمات مربوط به تنظیم توزیع آب/ و یا تعدیل منازعات قرار داده است. برخی دهقانان در بالادست، آب را از طریق باز کردن مجرای تازه به سوی زمین های خود، دزدی می کردند.

۴۱ بحث گروهی شماره ۱۹.۲۱ اپریل ۲۰۱۷. (جملات تنظیم شده اند)

۴۲ بحث گروهی شماره ۵.۱۴ اپریل ۲۰۱۷.

۴۳ بحث گروهی شماره ۱۲.۱۸ اپریل ۲۰۱۷.

۴۴ بحث گروهی شماره ۱۲.۱۸ اپریل ۲۰۱۷.

۴۵ بحث گروهی شماره ۱۹.۲۱ اپریل ۲۰۱۷.

پاسخ دهندگان محلی موثریت اصلاحات جدید در حل منازعات آب را تایید کردند. در حال حاضر، منازعات مزبور از آن رو کاهش یافته است که انجمن های آبیاری بر توزیع و جریمه کردن افراد خاطی نظارت دارند. ^{۴۶} برعلاوه، تخصیص مقدار معین آب برای هر یک از دهقانان به انجمن های آبیاری اجازه می دهد تا به صورت موثر منازعات مربوط به تقسیم آب را تعدیل نماید.

نکته مهم این است که کاهش منازعات و موثریت اصلاحات نتیجه فزاینده عوامل مختلف، از جمله نصب سخت افزارها (مدخل های آبگیر و آبد، احیای زیرساخت ها) (لایه کشی کانال ها)، معرفی چارچوب های جدید و کاربست عوامل نظام مندی چون تقویت حاکمیت قانون در مناطق امن، جایی که اصلاحات تطبیق شده است، بوده است.

باید یادآوری کرد که موثریت اصلاحات تطبیق شده به سرشت ساختارها و چارچوب های مشارکتی و مساویانه ای آن در قسمت کاهش منازعات و تقسیم آب بستگی دارد. میرآب ها و روش های رسمی و سنتی اقتدارگرا، سلسله مراتبی و متبایل به فساد اند. در طول این سال های پر مشکل، سیستم میرآب نتوانست که اعتماد مصرف کننده گان آب و دهقانان محلی را به دست آورد. اشتراک مردم محلی و شفافیت در سازوکار های تصمیمگیری موجب اصلاحات سودمند در بخش حل منازعات گردیده است. تصامیم میرآب و یا بزرگان قریه به خاطر موجودیت فساد در میکانیسم های حل قضا، عمدتاً جانبدارانه و غیر منصفانه بوده است. موفقیت های میکانیسم های جدید، علاوه بر مشارکتی بودن، ریشه در الگوی ترکیبی پروسه های گزارشدهی و حل منازعه نیز داشته است. انجمن های آبیاری به عنوان نهاد های مردم بنیاد، منازعات را حل کرده و به مسولان کنترل آب در مزارع گزارش داده تا تصمیم اتخاذ شده تصدیق و ثبت گردد. این رویکرد نه تنها میان محلات و مردم، بلکه میکانیسم های محلی حل منازعات و مقامات رسمی تصمیم گیر نیز پیوند برقرار می سازد.

میرآب های سنتی به عنوان میکانیسم حل منازعه ظرفیت آغستگی به فساد را دارند. چون تصمیم گیری به عهده یک فرد قرار دارد. بنابراین، افراد منتفذ در منطقه به سادگی می توانند که بالای سیستم توزیع آب تاثیر بگذارند. مردمان قدرتمند میرآب ها را زیر فشار قرار داده و یا تهدید می نمایند که راه خروجی آبرای می بندند. ^{۴۷} درچارچوب اصلاحات تطبیق شده، چکبازی و یا میرآب تنها افراد مسوول نهرها و حقایبه نیستند. برعکس، این اعضای انجمن آبیاری اند که در همراهی میرآب، در تعیین حقایبه و حل اختلافات دخیل اند.

نکته اساسی این است که توانایی جلوگیری و یا تعدیل اختلافات در چارچوب سازمان های محلی بیشتر محدود به کانال های اصلی است. از آن جایی که کانال های اصلی در دایره اداری واحدهای (ولسوالی ها) مختلف قرار دارند، گزارش ها می رسانند که انجمن های آبیاری موثریت لازم در جلوگیری و یا کاهش منازعات مربوط به تقسیم آب در کانال های اصلی را ندارند. انجمن های آبیاری زمانی موثر اند که تنها تحت پوشش یک واحد اداری قرار داشته باشند. با این حال، تنها در حوزه دریای پنج آمو اصلاحات اعمال شده توانسته است که از میزان منازعات مربوط به آب در درون یک ولایت بکاهد. ایجاد انجمن های استفاده کننده گان آب به حل معضلات [مصرف کننده گان آب] کانال های بالادست و پاییندست آب در ولایت قندوز که مربوط به حوزه دریای پنج آمو می شود، کمک کرده است. گزارش های حاکی از آن است که قبل از احیای کانال ها، نصب مدخل های آبگیر و آبد و ایجاد سازمان های محلی، منازعات میان اهالی بالادست و پاییندست آب بسیار زیاد بود. عمدتاً اهالی بالادست آب اهالی پایین دست جریان آب را دزدی می کردند. انجمن های استفاده کننده گان آب در ولایت قندوز به حل این نوع منازعات از طریق گشتزنی و مراقبت از کانال ها و ایجاد پروسه های شفاف تعیین میرآب یاری رساندند.

«همیشه شکایات وجود داشت که مردم بالادست آب را دزدی می کنند که واقعیت داشت. به همین خاطر پس از ایجاد

انجمن های استفاده کننده گان آب این مسایل رفع گردید.»^{۴۸}

از آن جایی که صلاحیت و حوزه اختیارات انجمن حوزه دریایی تنها محدود به واحد های اداری و یا ولایات نبود، از این خاطر قادر به حل اختلافات میان ولایت های بالادست و پایین دست آب شده است. این ادارات مسوولیت حوزه دریایی را به دوش دارند که شامل ولایاتی می گردد که در امتداد دریا قرار دارند. قبلاً، مقامات ولایتی در اداره آب دخیل بوده و اغلب با دیگر ولایات برسر تقسیم آب درگیر بودند. در اصلاحات جدید، مدیریت و سایر مسایل مربوطه در حیطه انجمن حوزه دریایی قرار داشته که دامنه اختیارات آن فراتر از واحد های اداری، یعنی ولایات، می رود. با این حال، کمبود همکاری میان وزارت های مربوطه در سطح مرکز و در میان ریاست های عمومی در ولایات، کار ایجاد و ارایه خدمات به طور موثر آن را برای انجمن های حوزه دریایی دشوار ساخته است. پاسخ دهندگان تایید کردند که ساختار و کارکرد های انجمن های حوزه دریایی در مقایسه با سیستم های قبلی تقسیم آب که میرآب محور بود، بیشتر مشارکتی و مصرف کننده محور است. فقدان همکاری میان نهاد های مربوطه دولتی موانع زیادی را در برابر انجمن های حوزه دریایی ایجاد کرده است.

۴۶ ۱۹ اپریل ۲۰۱۷.

۴۷ بحث گروهی شماره ۱۸، ۱۲ اپریل ۲۰۱۷.

۴۸ ۱ می ۲۰۱۷.

در حوزه دریایی شمال، اصلاحات تطبیق شده به مصرف کننده گان آب در قسمت حل موثر اختلافات مربوط به تقسیم آب کمک کرده است. پاسخ دهندگان میکانیسم های محلی حل اختلافات را یکی از دستاورد های عمده انجمن های آبیاری به حساب می آورند. در حوزه هریود مرغاب هم اصلاحات جدید به تعدیل منازعات برسر حقایق میان اهالی محلات کمک کرده است. در بخش هایی از این حوزه، مانند ولسوالی چشت شریف، پاسخ دهندگان تصدیق کردند که جنگسالاران و دیگر افراد متنفذ، از جمله ملک ها و ارباب ها هنوز هم قدرت کافی مداخله در مناقشات برای تامین نفع خود را دارند. در جوی چشت، جنگسالاران و مردمان قدرتمند در منازعات مربوط به تقسیم آب حرف آخر را می زنند.^{۴۹}

هدف انکشاف پایدار کشور است، اما کار ساده ای نیست. با این حال، در راه درستی پیش می رویم. افزایش میزان تولید زعفران هرات، پسته بادغیس، انگور هرات و تریوز فراه نشانه های چنین انکشافی اند. ما شاهد بالارفتن میزان تولید زراعتی در منطقه خود هستیم. آنچه که به آن نیاز داریم، و حکومت باید زمینه آن را مساعد سازد، دسترسی و ارتباط با بازار است. من اطمینان دارم که حوزه دریایی هریود کمک زیادی به بهبود محصولات زراعتی خواهد کرد.

بحث گروهی شماره ۲۱

۴- بازدهی زراعتی: در سطح مرکز، نمایندگان وزارت های مربوطه در مورد افزایش بازدهی زراعتی در اثر تطبیق آجدای اصلاحات گزارش دادند. با این حال، میکانیسم های سیستماتیک (در وزارت های مربوط) برای تحقیق و بررسی تاثیرات اصلاحات بالای بازدهی اقتصادی وجود ندارد. منابع ارقام تخمینی و حدسی را نمی توان پیدا کرد. از این رو، منابع رسمی آمار متفاوتی در مورد نتایج اصلاحات در بخش بهره وری زراعتی به دست می دهند. برخی از مقامات بلندپایه اشتراک کننده اظهار داشتند که اصلاحات جدید سطح بازدهی زراعتی را به میزان الی ۳۵ درصد بالا برده است.^{۵۰} البته، هیچ منبع با اعتبار برای تایید این رقم وجود نداشت که شاید هم استفاده هسیاسی در مجالس ربوعار و یا ماهانه شورای عالی آب به ریاست رییس جمهور، داشته است. تنها منبع موجود برای ادعای مذکور رونوشت مجلس ربوعار شورای عالی آب بود که در آنجا رقم ۳۵ درصد از سوی معین وزارت زراعت مطرح شد.^{۵۱} با این حال، یکی از اشتراک کننده گان در این تحقیق که نماینده وزارت زراعت بود، بیان داشت که افزایش میزان بازدهی زراعتی در مناطقی که اصلاحات تطبیق شده است، در حدود ۱۵ درصد است. او توضیح داد و بالا رفتن بازدهی اقتصادی متعاقباً معیشت کشاورزان را بین ۴۰ الی ۵۰ درصد بهتر ساخته است.^{۵۲} البته، واقعیت انکار ناپذیر درک عمومی مردم محلی در تمام حوزه های دریایی مورد مطالعه از نقش اصلاحات در بهبود بازدهی اقتصادی بود.

در سطح محلی، اصلاحات مذکور از سوی استفاده کننده گان آب، به شمول دهقانان، شدیداً مورد استقبال قرار گرفته است. ظاهراً، تغییرات زیربنایی کارایی کانال های آب را به خاطر کاهش ضایعات، پایین آوردن سطح دزدی آب، و مدیریت موثرتر توزیع آب، بالاتر برده است. افزایش بازدهی زراعتی در تمام حوزه های دریایی گزارش داده شد. در حوزه هریود مرغاب، عمدتاً ولایت هرات، بهره وری زراعتی در مناطقی افزایش یافته است که اصلاحات در آنجا تطبیق شده بود. در مناطق مختلف تحت پوشش کانال ها و طرح های آبیاری، مصرف کننده گان آب، به شمول دهقانان، اذعان داشتند که سطح تولیدات زراعتی شان بالا رفته است. به همین سان، حوزه دریای شمال، دهقانان و دیگر پاسخ دهندگان محلی از افزایش بازدهی زراعتی خبر دادند. مثلاً در ولسوالی بالک، یکی از نمایندگان انجمن آبیاری گزارش داد که در یک منطقه معین آبیاری تولیدات زراعتی ۲۰ الی ۳۰ درصد، به ترتیب، در مقایسه با ۵ و ۱۰ سال پیش بیشتر گردیده است.^{۵۳} در دیگر حوزه های دریایی، پاسخ دهندگان مربوط به حوزه کابل گزارش دادند که در اثر تطبیق اصلاحات جدید بهره وری اقتصاد بیشتر گردیده است، و برخی از این پاسخ دهندگان رقم بالایی را ذکر کردند. قبل از تطبیق اصلاحات، یک دهقان معمولاً ۲۸۰ کیلوگرام گندم از یک جریب زمین برداشت می کرد، اما پس از تطبیق اصلاحات این رقم به ۷۰۰ کیلوگرام گندم رسید.^{۵۴}

در آن بخش های حوزه دریایی هریود مرغاب که اصلاحات تطبیق شده است، استفاده کننده گان آب از افزایش بازدهی زراعتی خبردادند. مثلاً، در منطقه تحت پوشش کانال جوی زنده جان، معمولاً ۳۳ فیصد زمین ها هر سال کشت می شد.^{۵۵} اما پس از تطبیق اصلاحات، میزان زمین های تحت کشت از ۳۳ به ۵۰ درصد افزایش یافت. با توجه به این تغییر مثبت، دهقانان مصرف کننده گان

۴۹ بحث گروهی شماره ۱۹.۱۷ اپریل ۲۰۱۷، ۱۹ اپریل ۲۰۱۷.

۵۰ علاوه بر دیگران، در مصاحبه شماره ۴ این ذکر گردیده است.

۵۱ مصاحبه شماره ۸.۴ مارچ ۲۰۱۷.

۵۲ مصاحبه ۱۴.۱۱ مارچ ۲۰۱۷.

۵۳ بحث گروهی شماره ۱۲.۱۸ اپریل ۲۰۱۷.

۵۴ بحث گروهی شماره ۵.۱۴ اپریل ۲۰۱۷.

۵۵ حایل عبارت از یک شیوه محلی است که اشاره به شیوه کشت دوره ای در ۲۳ درصد زمین برای آبیاری در هر سال دارد.

محل ۲۰ درصد افزایش در بازدهی زراعتی را گزارش دادند. ^{۵۶} پاسخ دهندگان محلی تایید کردند که افزایش در بازدهی زراعتی در منطقه آنها به وقوع پیوسته است. حتی در ساحات پایین دست آب پاسخ دهندگان از بهتر شدن آبیاری زمین ها سخن زدند. در جریان این تحقیق معلوم شد که تاثیر مثبت اصلاحات بالای بهره وری زراعتی ناشی از استفاده بهتر از آبیاری بوده است تا تخصیص بیشتر آب. استفاده بهتر از آبیاری در تمام حوزه های دریایی مورد مطالعه رخ داده است.

همان طوری که پیشتر بحث شد، تقسیم آب در حوزه هریرود مرغاب، عمدتاً در ولایت هرات، توسط یک شبکه ای با قدامت یک قرن صورت می گیرد. تغییرات جدید تغییری در حق استفاده از آب به وجود نیاورده است و به وجود نیز نخواهد آورد. در عوض، این تغییرات به معرفی میکانیسم های استفاده موثر و بهینه از حق آبه است. افزایش در بازدهی زراعتی در حوزه دریای کابل با استفاده بهینه تر از روش های آبیاری در اثر جریان بهتر آب و جلوگیری از ضایعات آب مرتبط است. روش های بهینه آبیاری میزان زمین های قابل کشت را نیز بیشتر ساخته است.

«قبلاً، ما فقط چهار جریب زمین را در ظرف ۳۰ دقیقه آبیاری می کردیم؛ اکنون ۶ جریب زمین را در همین مدت آبیاری می نمایم.»^{۵۷}

آبیاری بهینه دهقانان را در مناطق پایین دست آب قادر ساخته است تا زمین های بیشتری را زیر کشت ببرند که پیش از تطبیق اصلاحات چنین کاری برای آنان مقدور نبود.

«قبلاً، ۵ ساعت طول می کشید تا آب از مناطق بالادست به زمین های ما برسد اما اکنون فقط ۳۰ دقیقه طول می کشد. برعلاوه، در جریان پایان فصل بهار، مناطق پایین دست آب معمولاً صاحب آب نبود ولی اکنون سه الی چهار بار در یک فصل آب به زمین های مناطق مذکور می رسد.»^{۵۸}

حوزه دریای شمال که اصلاحات جدید باعث ایجاد سازمان های محلی گردیده است، پاسخ دهندگان گزارش دادند که آبیاری به مراتب نسبت به گذشته بهتر شده است. در ولسوالی بلک، گزارش ها حاکی از آن بود که مدت زمان آبیاری در مناطق پایین دست آب کاهش یافته است که این خود به میزان زمین های تحت آبیاری نیز افزوده است. ^{۵۹} سازمان های محلی و میکانیسم های مدیریت آب به بازدهی زراعتی به خاطر جلوگیری از ضایعات و دزدی آب کمک کرده است. متعاقباً، افزایش در میزان آب منجر به بسط ساحات تحت آبیاری کانال نیز گردیده است که این خود به کشاورزان کمک کرده است که زمین های بیشتری را کشت کرده و درآمد زیادتری را به دست آورند. ^{۶۰} با این حال، باید در نظر داشت گزارش های افزایش بازدهی زراعتی احتمالاً زیاد مطلوب نیست. هنوز هم ظرفیت برای افزایش بیشتر بهره وری زراعتی به واسطه افزایش مقدار آب در کانال های اصلی وجود دارد. برعلاوه، بالارفت ظرفیت انجمن های آبیاری و انجمن های استفاده کننده گان آب، عمدتاً از طریق آموزش بهترین شیوه های آبیاری و تجهیزات شان ابزار مناسب سنجش، به افزایش بیشتر بازدهی زراعتی کمک خواهد رساند.

پياز تولید قره به ما برای یک ولایت کفایت می کند. اما با توجه به نبود بازار، دهقان حتا زحمت برداشت آن را نیز نکشیده است. نرخ محصول تا آنجا پایین آمد که یک سیر پياز ۱۵ و یا ۲۰ افغانی شده بود. نرخ فروش پياز آن قدر ناچیز بود که دستمزد مزدور کار را نیز پوره نمی کرد.

بحث گروهی شماره ۱۸

برعلاوه، فهم این نکته اساسی است که افزایش بازدهی زراعتی به معنای بهبود وضعیت معیشت دهقانان به لحاظ عواید نیست. فقدان دسترسی به بازار برای محصولات زراعتی در تمام مناطقی که بهره وری زراعتی بهتر شده است، گزارش داده شد. در ولسوالی بلک در حوزه دریای شمال، افزایش میزان بازدهی زراعتی باعث افت نرخ محصولات زراعتی شد. از این رو، پاسخ دهندگان از ریاست عمومی زراعت به خاطر متصل نداشتن دهقانان به بازارها جهت فروش محصولات شان انتقاد کردند. در حالی که اصلاحات در سکتور آب بالای میزان تولید تاثیر مثبت داشته است، ولی بازهم به خاطر فقدان هماهنگی و ماهیت غیر منسجم اصلاحات مانع از آن شده است که دهقانان به لحاظ مالی از این اصلاحات مفاد ببرند.

۵۶ بحث گروهی شماره ۱۹، ۲۱، ۱۹ اپریل ۲۰۱۷.

۵۷ بحث گروهی شماره ۵، ۱۴، ۱۴ اپریل ۲۰۱۷.

۵۸ بحث گروهی شماره ۵، ۱۴، ۱۴ اپریل ۲۰۱۷.

۵۹ بحث گروهی شماره ۱۸.

۶۰ بحث گروهی شماره ۱۲، ۱۸، ۱۲ اپریل ۲۰۱۷.

۵- شیوه‌های توزیع آب در آجندای اصلاحات: یکی از بدفهمی‌های رایج در مورد اصلاحات جدید این است که آجندای اصلاحات رویکرد جدید به حق دسترسی به آب و میکانیزم حل منازعه را معرفی کرده است. اما واقعیت این است که حقوق دسترسی به آب هنوز هم سنتی است، ولی اصلاحات جدید یک سلسله ابزارها و چارچوب‌های بهتر را برای عملیاتی ساختن رویکرد‌های سنتی معرفی کرده است. هرچند که پاسخ دهندگان در سطوح محلی در تمام حوزه‌های دریایی خواستار تغییر در حقوق موجود آب شدند، اما این کار بدون اصلاحات ارضی دشوار است. حقوق آب بخش جدایی‌ناپذیر مالکیت زمین و حقوق مصرف‌کننده‌گان در قوانین عرفی و آموزه‌های مذهبی است. به لحاظ عملی، تغییر در حقوق آب در کشوری مانند افغانستان که دارای نهاد‌های رسمی ضعیف و رواج گسترده ای حقوق عرفی است، روند پر از جنجال است. البته، تغییرات در حقوق آب در نبود اصلاحات ارضی کار عملی نیست، و اصلاحات ارضی نیز به لحاظ سیاسی و اجتماعی یک روند پرمخاطره بوده و هر دولتی با نهاد‌های ضعیف این کار را سبک نمی‌گیرد. از این رو، تقریباً در بستر اجتماعی-سیاسی جاری تغییر در حقوق موجود آب و معرفی نسخه‌تازه تقریباً ناممکن است. درک این واقعیت به خوبی در قانون جدید انعکاس یافته است که در آنجا چارچوب‌ها و میکانیزم‌های یکپارچه، غیرمتمرکز و مشارکتی برای بهینه‌سازی سیستم‌های قدیمی تقسیم آب ترویج گردیده است.

تفاوت‌های اصلی میان اصلاحات جدید در سیستم توزیع آب و سیستم میرآب ماهیت تصمیم‌گیری روی این مساله است. آجندای اصلاحات تقسیم آب را از حالت فرد محور به شکل مشارکتی و نمایندگی در درون ساختارهای انتخابی، به شمول انجمن‌های استفاده‌کننده گان آب و انجمن‌های آبیاری، در آورده است. برعکس، سیستم میرآب با سرشت متمرکز خود تمام قدرت را در دستان یک نفری قرار می‌دهد که معمولاً جانبداری افراد قدرتمند و جنگسالار را می‌نماید. همان طوری که یکی از پاسخ دهندگان در حوزه‌ه هریرو در مرغاب اشاره کرد، در سیستم میرآب پاسخگویی وجود نداشته، اغلب دهقانان پایین دست آب و موضوع تقسیم مساویانه ای آب نادیده گرفته می‌شود.^{۶۱} البته، باید روشن ساخت که میرآب‌ها هم جز سازمان‌های محلی، عمدتاً انجمن‌های آبیاری، می‌باشند. اما آنها در مورد تقسیم آب و حل اختلافات به تنهایی تصمیم گرفته نمی‌توانند. برعکس، میرآب بخشی از میکانیزم تصمیم‌گیری شده است.

در مناطقی که اصلاحات تطبیق شده است، حل منازعات به سازمان‌های محلی مربوط به سکتور آب محول گردیده است. در این ساحات، استفاده‌کننده گان آب به طور مشخص از میکانیزم‌های پیش‌بینی شده در آجندای اصلاحات استفاده می‌کردند. البته، این یافته منطبق بر ارزیابی یوناما در گزارش «ساحه‌حاکمیت قانون» نیست که در آنجا گفته شده است که مصرف‌کننده گان آب غالباً برای حل مناقشات خود به افراد متنفزی [چون میرآب‌ها] مراجعه می‌کنند.^{۶۲} این نتیجه گیری خیلی به شرایط بستگی دارد. به طور عمومی، مردم به جای مراجعه به قانون و دولت، به سیستم‌های عرفی حل اختلافات رجوع می‌کنند. با این حال، در ساحاتی که اصلاحات جدید- در یک محدودده‌کوچکتر- تطبیق شده است، مصرف‌کننده گان آب اختصاصاً از میکانیزم‌های جدید حل اختلافات برسر آب استفاده می‌کنند.

همان طوری که پیشتر اشاره شد، اصلاحات جدید سیستم حقوقی مرسوم آب را تغییر نداده است، بلکه در عوض ابزارها و ساختارهای جدید را مدیریت بهتر امور معرفی کرده است. نقش میرآب به عنوان شخص خیره در تقسیم آب در چارچوب اصلاحات در انجمن‌های آبیاری مدغم شده و تنها دانش تخنیک خود را در مورد تقسیم آب و حل اختلافات با سایر اعضا شریک می‌سازد. تصمیم‌گیری، مشارکتی و مبتنی بر تفاهم جمعی است. یکی از عوامل زمینه‌ساز اصلاحات جدید، کاهش فرصت‌های سوء استفاده و فساد برای میرآب بوده است که به خاطر موجودیت انجمن‌های استفاده‌کننده گان آب، بیش از این نمی‌تواند که آب اهالی پایین دست را به اهالی بالا دست بفروشد.^{۶۳}

۶۱ بحث گروهی شماره ۱۹.۲۱، اپریل ۲۰۱۷.

۶۲ یوناما. حقوق آب: ارزیابی چارچوب حقوقی مدیریت آب در بخش زراعت. ص ۲.

۶۳ بحث گروهی شماره ۱۹.۲۱، اپریل ۲۰۱۷.

۴. نتیجه گیری و توصیه ها

تطبيق آجندای اصلاحات بر اساس رهنمود های مدیریت همه جانبه منابع آب به طور کامل در هیچ یک از حوزه ها دریایی تطبیق نشده است. از زمان تصویب آن در سال ۲۰۰۹ میلادی، تطبیق آجندای مذکور به آهستگی و در مقیاس کوچک در حوزه های مختلف به مرحله اجرا گذاشته شده است. برعلاوه، ساختارهای سازمانی ای که در قانون آب پیش بینی گردیده است، تا اکنون در هیچ یک از حوزه های دریایی ایجاد نشده است. آجندای اصلاحات سکتور آب هیچ وجه در حوزه دریایی هلمند روی دست گرفته نشده است. سازمان های محلی، به شمول انجمن استفاده کننده گان آب و انجمن های آبیاری، به طور معدود در حوزه های دریایی پنج آمو، شمال، کابل و هریرود مرغاب ایجاد گردیده است.

عقب نشینی در تطبیق آجندای اصلاحات عمدتاً ناشی از فقدان هماهنگی، منابع محدود مالی، و وضعیت نامساعد امنیتی است. این آجندا در اثر عدم همکاری و هماهنگی میان وزارت های ذیربط با موانع هر چه بیشتری برخورد کرده است. رقابت میان وزارت های مذکور تطبیق آجندا را به شدت سیاسی ساخته است. به نظر می آید که با توجه به فعل و انفعالات قدرت میان وزارت های مربوط به سکتور آب، تطبیق آجندای اصلاحات به عنوان روند کل نگر، یکپارچه و غیرمتمرکز عملی نیست.

با این که آجندای اصلاحات به ساحات محدودی در حوزه های دریایی اجرا شده است، اما نتیجه آن رضایت بالای مصرف کننده گان آب و دیگر جوانب ذینفع محلی است. برعلاوه، اصلاحات در حل اختلافات برسر آب در سطوح محلی و بهبود میزان تولید زراعتی به شدت موثر بوده است. تعدادی از منابع پژوهشی و حتا تعدادی از وزارت های مربوطه (به شمول وزارت انکشاف دهات و وزارت زراعت و مالدری) به خاطر اجرایی ساختن آجندای اصلاحات پیشنهاد تعدیل قانون آب را مطرح ساخته اند. چنین پیشنهادی به تضعیف اصلاحات مربوط به توزیع آب، بهینه سازی آبیاری و تعدیل/حل اختلافات برسر آب می انجامد. بر اساس یافته های این تحقیق، هیچ توجیهی برای تغییرات پیشنهادی در قانون آب وجود ندارد.

چالش اصلی در برابر تطبیق آجندای اصلاحات عدم انطباق ساختارهای مدیریت آب مبتنی بر اصول مدیریت همه جانبه منابع آب با ساختار های موجود اداری است. بر اساس اصول مذکور، مدیریت منابع آب با توجه به محدوده های طبیعی یک حوزه دریایی صورت گیرد اما این در حالی است که محدوده های حوزه های مذکور در سکتور آب باتوجه به واحد های اداری است. این عدم انطباق جلو پیشرفت آجندارا می گیرد.

در چارچوب وزارت های ذیربط هیچ نوع رویکرد نظام مند و علمی برای تحقیق و ارزیابی موثریت اصلاحات در عرصه افزایش بازدهی زراعتی و حل اختلافات وجود ندارد. حاصل این کمبود اطلاعات و آمار حدسی، و قضاوت های جانبدارانه در مورد موثریت آجندای اصلاحات است.

وضعیت امنیتی یکی از عوامل اصلی برای تطبیق موفقانه و تداوم آجندای اصلاحات به حساب می آید. اجرای آجندای اصلاحات در مناطق ناامن ممکن نبود. برعلاوه، تداوم اصلاحات نیز با توجه به وضعیت نامساعد امنیتی محتمل به نظر نمی آید.

همان طوری که قبلاً اشاره کردم، تطبیق اصلاحات به بهبود بازدهی زراعتی در سطح محلی کمک کرده است. با این حال، افزایش میزان محصولات به طور مستقیم بالای معیشت و یا مقدار عاید کشاورزان تاثیر مثبت بر جای نگذاشته است. در کنار بهبود بازدهی زراعتی، دسترسی به بازار های محلی، منطقه ای و خارجی برای بالارفتن عواید حیاتی اند.

توصیه های سیاستگذارانه

آجندای اصلاحات به شکل فعلی اش در میدان رقابت وزارت های مربوطه آسیب می بیند. به منظور اجرایی ساختن آجندای اصلاحات، ایجاد یک گروه کاری تخنیکی، غیرجانبدار و توانمند در سطح مرکز شدیداً توصیه می گردد. تطبیق آجندای اصلاحات باید از دایره صلاحیت های وزارت های مربوطه حذف شده تا نفوذ شان بالای آجندا خنثا شود. شورای عالی آب نیز یک نهاد سیاسی است که وظیفه اش هماهنگی و تسهیل توسعه منابع آبی است.^{۶۴} اما گروه کاری باید یک نهاد تخنیکی در سطح مرکز بوده و وظیفه مخصوص آن تطبیق آجندای اصلاحات باشد.

تقاضای هر نوع تعدیل در آجندا و قانون آب بی بنیاد، قبل از وقت و فاقد توجیهاتی مبتنی بر شواهد است. ناکامی آجندای اصلاحات در سکتور آب ریشه در خود آن نداشته بلکه ناشی از عملکرد وزارت های مربوطه در سطح مرکز است. منطق درست این است که قبل از هر نوع قضاوت در مورد عدم موثریت و تطبیق آجندا، به عملی شدن آن فرصت داده شود. این آجندا در صورتی موثر و عملی خواهد بود که اراده قوی سیاسی در پشت آن قرار داشته باشد.

۶۴ قانون آب، جریده رسمی، وزارت عدلیه، حکومت جمهوری اسلامی افغانستان، شماره ۹۸۰، ۲۶ اپریل ۲۰۰۹، ماده ۹.

هسته مرکزی آجندای اصلاحات تغییرات عمده در اداره منابع آب بر اساس محدوده طبیعی [حوزه های دریایی] و نه چارچوب فعلی اداری آن است که مبتنی بر واحد های سیاسی اداری می باشد. پیشنهاد می گردد که در دایره وظایف وزارت های مربوطه در سکتور آب، محدوده های اداری به محدوده های طبیعی در یک حوزه دریایی تغییر یابد. عدم سازگاری میان محدوده های اداری و طبیعی نه تنها موجب رقابت میان وزارت های مذکور گردیده بلکه به آنها بهانه پیگیری اقدامات متمرکز را نیز مساعد نموده است.

در سطح مرکزی، حدس و گمان ها در مورد موثریت آجندای اصلاحات در بخش بازدهی زراعتی وجود دارد. این خود دلیلی برای عدم ارتباط پالیسی های عامه با تتبعات علمی است. توصیه نویسندگان این تحقیق نهادینه سازی ارزیابی سیستماتیک تاثیرات اصلاحات عملی شده در سطح محلی، ولایتی و ملی در درون نهادهای مربوطه کشوری است. نیاز به ایجاد پیوند قوی میان سیاست های عامه و تفحصات علمی دیده می شود.

همان طوری که اشاره شد، نبود امنیت یکی از چالش های اصلی بر سر راه تطبیق آجندای اصلاحات بوده است. علاوه بر این، نبود وضعیت مساعد امنیتی باعث انقطاع در روند اصلاحات نیز گردیده است. پیشنهاد این تحقیق خلق میکانیزم هماهنگی میان نهادهای مربوطه در سکتور آب و امنیت است. این کار نه به معنای امنیتی شدن سکتور های زراعت و آب بلکه محافظت افراد، محلات و جامعه به واسطه ایجاد توزان میان امنیت بخش های زراعت (غذا)، آب، محیط زیست، افراد و اجتماعات می باشد.

با این که اصلاحات جدید میزان بازدهی زراعتی را بالا برده و رضایت گسترده ای مصرف کننده گان آب را فراهم کرده است، اما عواید دهقانان در نتیجه بهبود سطح تولیدات زراعتی به خاطر عدم دسترسی با بازار، بهتر نگردیده است. این تحقیق توصیه می نماید که یافته های مربوط به تاثیرات بازار و میکانیزم های تسهیل این کار در درون آجندای اصلاحات گنجانده شود. دهقانان نیاز دارند که محصولات زراعتی خود را درآمدزا سازند. دسترسی به بازار به پویایی معیشت شان کمک می کند.

منابع

- گروه بانک جهانی در افغانستان. معلومات تازه کشور. بانک جهانی، شماره ۴۹، اکتوبر ۲۰۱۶ میلادی.
- حکومت جمهوری اسلامی افغانستان، استراتژی سکتور زراعت و انکشاف دهات، ۲۰۰۸/۲۰۰۷ الی ۲۰۱۳/۲۰۱۲ میلادی. فبروری ۲۰۰۸.
- بانک جهانی، پروفایل کشور: افغانستان. پایگاه شاخص های انکشاف جهانی.
- گروه بانک جهانی. ردیابی مخاطرات و ابهام در افغانستان، کنفرانس بروکسل در مورد افغانستان، ۴-۵ اکتوبر ۲۰۱۶.
- مشارکت جهانی روی آب، ۲۰۰۰. مدیریت همه جانبه منابع آب. کمیته مشورتی تخنیکي مشارکت جهانی آب، تحقیق معلوماتی ۴. استکهلم: دبیرخانه مشارکت جهانی آب.
- استراتژی انکشاف ملی افغانستان. استراتژی سکتور آب ۲۰۰۸/۲۰۰۷ الی ۲۰۱۳/۲۰۱۲. جلد ۲. ستون سوم زیرساخت. فبروری ۲۰۰۸.
- قانون آب. جریده رسمی. وزارت عدلیه، حکومت جمهوری اسلامی افغانستان. شماره ۹۸۰. ۲۶ اپریل ۲۰۰۹.
- وایتسک، م، مکنناش، ب، جفری، پ. از فرضیه الی عمل: ارزیابی انتقادی از مدیریت همه جانبه منابع آب و رویکرد های مدیریت انعطافی در سکتور آب. اکولوژی و جامعه ۱۳(۲): ۲۹.
- جفری، ئی، و گیری، ام. ۲۰۰۶. مدیریت همه جانبه منابع آب: سردرگمی از تصور الی عمل؟ علوم و تکنولوژی آب ۵۳(۱): ۸-۱.
- شارلت، ج. تاریخچه ظهور و انکشاف پارادایم « مدیریت همه جانبه منابع آب ». دوازدهمین کنفرانس دوسالانه ای (EASA)، نانتر، ۱۰-۱۳ جولای ۲۰۱۲، سند منتشر نشده.
- ای. پی اودن دال، ۲۰۰۲. مدیریت همه جانبه منابع آب، با اشاره ویژه به مدیریت پایدار آبهای شهری. کنفرانس و نمایشگاه مدیریت همه جانبه منابع آب در افریقای جنوبی (GEMSA)، ژوهانسبورگ، افریقای جنوبی، ۲۰۰۲.
- ملل متحد. مدیریت همه جانبه منابع آب. دفتر سازمان ملل برای انکشاف اقتصادی و امور اجتماعی. ۲۰۱۴.
- سارواوانان و دیگران. مرور انتقادی بر مدیریت همه جانبه منابع آب: فراسوی گفتمان اختلاف برانگیز. مجمع منابع طبیعی ۳۳(۲۰۰۹) ۷۶-۸۶.
- یوناما. حقوق آب: ارزیابی چارچوب حقوقی مدیریت آب در بخش زراعت.
- جان هسینگ و دیگران. مدیریت همه جانبه منابع آب در عمل. تحقیق گفتگومحور در باب برنامه ارزیابی آب سازمان ملل متحد. ۲۰۰۹.
- هل. ای کاردول و دیگران. مدیریت همه جانبه منابع آب: تعاریف و مفاهیم. ژورنال معاصر تعلیم و تحقیق آب، شماره ۱۳۵: ۸-۱۸. دسامبر ۲۰۰۶.
- کولتر نیک. سدسازی در افغانستان: مدرن سازی در دولت حایل. ژورنال تاریخ امریکا. ۸۹(۲): ۵۱۲-۵۳۷. doi: ۳۰۹۲۱۷۱/۱۰,۲۳۰۷

پیشنهادات شما

واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان می خواهد تا از پیشنهادات شما بعنوان استفاده کننده گان منابع تحقیقاتی این اداره مستفید شود. شما چه خواننده همیشگی انتشارات ما باشید، چه در یکی از سخنرانی‌ها و ورکشاپ‌های این واحد شرکت کرده باشید، چه از کتابخانه استفاده کرده باشید و چه به تازگی با این سازمان آشنا شده باشید، نظرات و پیشنهادات شما برای ما باارزش است. نظر های شما به ما کمک میکند تا هدف خود را به بهترین شکل تعقیب نموده و یافته های کاری خود را به شکل بهتر با خواننده گان نشریات ما به اشتراک بگذاریم. آسانترین راه برای ارائه پیشنهادات استفاده از این ایمیل آدرس میباشد. areu@areu.org.af

همچنان شما می توانید به این شماره تماس بگیرید ۸۴۵ ۸۰۶ ۹۹۷۰ (+۳۹) و هر نظری دارید، با ما در میان بگذارید. اما برخی اطلاعاتی که به ویژه برای ما سودمند هستند عبارتند از:

- چطور از نشریات واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان استفاده می‌کنید (مطالعه انتشارات، شرکت در جلسات...)?
- به چه منظور از پژوهش‌های واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان استفاده می‌کنید؟
- به چه شکل انتشارات واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان را دریافت می‌کنید؟
- از نسخه الکترونیکی استفاده می‌کنید یا از مجلدات؟
- چگونه این انتشارات می‌توانند اطلاعات را به نحو بهتری ارائه دهند؟
- نظر شما درباره روند پژوهشی و نتایج ما چیست؟
- انتشارات یا رویداد های مورد علاقه شما در واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان کدام است؟
- به نظر شما ما چه کارهایی را می‌توانیم بهتر انجام دهیم؟
- علاقه، ساحه و موقعیت کاری یا مطالعه شما کدام است؟
- عرصه علاقمندی، اشتغال، مطالعه و موقعیت تان؟

لست نشریات اخیر واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان

تمام نشریات در وب سایت www.areu.org.af قابل دستیابی اند و اکثر آنها بصورت نسخه چاپی رایگان در دفتر کابل واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان موجود می باشد.

تاریخ	نام نشریه	نویسنده	موجود به زبان دری	موجود به زبان پشتو	موضوع تحقیق	نوع نشریه
اسد ۱۳۹۶	خلاصه ای در مورد منازعه کوچی - زمینداران در افغانستان	داکتر انتونیو گیتوزی	√	√	اجتماعی	
اسد ۱۳۹۶	بازنگری قضایی در افغانستان	غزال حارس	√	√	حقوق اساسی	
اسد ۱۳۹۶	تکامل قوه اجرائیه در افغانستان: نگاهی به گذشته و پیشنهادهایی در مورد راه پیشرو	کاوون کاکیر، توماس کریمر و همایون رؤفی	√	√	حقوق اساسی	
جوزا ۱۳۹۶	حکومتداری شهری: ارزیابی برنامه انکشاف شهری در افغانستان	دتلف کیمر و ذبیح الله عیسی	√	√	حکومتداری و اقتصاد سیاسی	
جوزا ۱۳۹۶	حکومتداری معادن: سیستم مؤثر جمع آوری عواید صنایع استخراجی در افغانستان	جاوید نورانی و نجیب الله زیار	√	√	حکومتداری و اقتصاد سیاسی	
جوزا ۱۳۹۶	حکومتداری مهاجرت: تکامل مفاهیم و چارچوب نهادی در افغانستان	ولی محمد کندیوال و هلن سیز	√	√	حکومتداری و اقتصاد سیاسی	
جولای ۲۰۱۶	نزدیک ساختن دولت با مردم: غیرمتمرکز ساختن پلانگذاری و بودجه سازی	نعمت الله بیژن، فرحت امیل و هارون نایب خیل			برنامه ریزی، بودجه گذاری و حکومتداری در سطح ولایتی	نشریه تحلیلی
جولای ۲۰۱۶	نقش جامعه مدنی در ترویج حکومتداری خوب در افغانستان	اورخلا اشرف نعمت و کرین ورنر			جامعه مدنی و حکومتداری	نشریه تحلیلی

نشریه تحلیلی	معدن و حکومتداری			جاوید نورانی و لین دی بروگر	اقدام متوازن کننده برای حکومتداری سکتور منابع	می ۲۰۱۶
مطالعه موردی	مدیریت منابع طبیعی			وینست توماس با مجیب احمد عزیز و خالد بهزاد	توسعه منابع آبی فرامرزی: چه دیدگاه هایی برای همکاری در میان افغانستان، ایران و پاکستان وجود دارند؟	می ۲۰۱۶
پالیسی نامه	جنسیت	√	√	لیا ویلفردا آر. ای. پیلانگو، چونا آر. اجاوز، پرویز طفیل، سید مهدی موسوی	نگاه نزدیک به مردان و «انواع مردانگی»: مشارکت فعال مردان در برابری جنسیتی	می ۲۰۱۶
کتاب	مدیریت منابع طبیعی			دیوید منسفیلد	دولت سست بنیان: چگونه تریاک تیشه به ریشه افغانستان زد	اپریل ۲۰۱۶
خلاصه نامه	مدیریت منابع طبیعی	√	√	پل فیشترین	یادداشت مختصر بر تحقیق ساحوی در ولایت قندهار، دسمبر ۲۰۱۵ الی جنوری ۲۰۱۶: کوکنار و معیشت روستایی	اپریل ۲۰۱۶
توضیح نامه	حکومتداری			آنتونیو جیوستوزی و علی محمد علی	اردوی ملی افغانستان پس از آیساف	مارچ ۲۰۱۶
خلاصه نامه	مدیریت منابع طبیعی	√	√	دیوید منسفیلد	اصل در جزئیات: سقوط روزافزون ننگرهار به دامن شورشگری، خشونت و تولید وسیع مواد مخدر	فبروری ۲۰۱۶
نشریه تحلیلی	جنسیت	√	√	چونا آر. اجاوز، سید مهدی موسوی و لیا ویلفردا آر. ای. پیلانگو	سوی دیگر نابرابری جنسیتی: مردان و خصوصیات مردانگی در افغانستان	جنوری ۲۰۱۶

ISBN 978-9936-628-94-6

9 789936 628946

واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان
ناحیه ۱۰، سرک ۱، فیز A، شهر نو
کابل، افغانستان
شماره تماس: ۵۴۸ ۶۰۸ ۷۹۹ (۰) ۹۳+
ایمیل: publications@areu.org.af
وبسایت: www.areu.org.af

تمام نشریات واحد تحقیق و ارزیابی
افغانستان را میتوانید از صفحه انترنی
این اداره www.areu.org.af
دریافت نمایید.

همچنان نسخه های چاپی بعضی از
نشریات این اداره را میتوانید از دفتر
واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان
بدست آورید.

